ЁШ ЛЕНИНЧИ

Ўзбекистон комсомол-ёшлари рўзномаси

1991 йил
13 апрель
Шанба

№ 57 (13.743).

Баҳоси:
Обуначига — 6 тийин.
Сотувга — 10 тийин.

• АССАЛОМУ АЛАЙКУМ, АЗИЗ МУШТАРИЙ! • السلام عليكم، عزيز موشتري !

20 апрель — жумҳурият ҳашари куни

САВОБ ИСТАСАНГ...

Жумҳурият ҳашари куни Қўқон шаҳридаги 50 дан ортиқ корхона, ташкилот, ишлаб чиқариш бирлашмасида иш янада баракали бўлади. Чунки шу кунги меҳнат самараси меҳр-мурувват кўрсатишга, кам таъминланган оилаларга кўмак беришга сарфланади. Баркамол инсоннинг бир кунлик иш ҳақи ночор, ногирон киши кўнглини кўтаришга хизмат қилиши катта савоб.

Шаҳар комсомолларининг хом чўтига қараганда, шу куни 200 минг сўм маблағ тўпланади. Ушбу жамғарма шаҳар бюджетига ўтказилиб, комсомол оталиғидаги хонадонларга, кишиларга тақсимланади.

Шаҳарнинг соф ҳавоси, атроф-муҳитини муҳофаза қилиш учун хайрли тадбирлар амалга оширилади. Бунда барча олий ўқув юртлари талабалари, ўқувчи ёшлар фаол қатнашишмоқчи. Янги барпо этилаётган комсомол-ёшлар боғига 200 туп кўчат экилиши кўзда тутилади.

Самарали меҳнат кунидан сўнг ёшлар яхши дам олиб, маданий ҳордиқ чиқаришлари учун «Нафосат—91» кўрик-конкурсини томоша қилишга таклиф қилинади.

Бурхон ШЕРМАТОВ,
Қўқон шаҳар комсомол қўмитаси бўлими мудири.

ТАРАДДУД

Тинчлик ва баҳор байрами — 1 Май — Меҳнаткашларнинг халқаро бирдамлик кунига саноқли ҳафталар қолди. Тошкент таъмирлаш қурилиш тресети қурувчилари ушбу санага ҳозирликни аллақачон бошлаб юборишган эди. Бу борада айниқса, 6-таъмирлаш қурилиш бошқармаси пардозловчилари жонбозлик кўрсатишмоқда.

— Келгуси шанба кунида ўтадиган ҳашар бизнинг асосий юмушларимизни, режаларимизни муддатидан олдинроқ бажаришимизга ёрдам беради, — деди бошқарма бошлиғи Саъдулла Алимович Алимов. — Ҳозирнинг ўзидаёқ 170 нафар қурувчи-таъмирловчиларимиз жумҳурият ҳашарида қатнашиш истагини билдирди. Улардан 100 нафари ўзларига бириктилган маҳаллаларда биноларга сайқал бериш ишларида банд бўлади. 70 киши ободонлаштириш, кўкаламзорлаштириш тадбирлари билан машғул бўлади. Белгиланган режаларни уддалашда Рашид Остонов, Абдурашид Валиев, Николай Бугаевлар бошчилик қилаётган бригадалар қурувчилари айниқса, юқори сифат ва унумдорлик билан меҳнат қилишга қарор қилишган.

Жумҳурият ҳашари кунида бошқарма қурувчилари ҳаммаси бўлиб 8 минг сўмлик таъмирлаш-пардозлаш ишларини бажарадилар. Ҳашардан тушган 600 сўмлик маблағ бошқарма касаба уюшмаси жамғармасида қолади.

(Ўз мухбиримиз).

БОЛАЛАР КЕЛАЖАГИНИ КЎЗЛАБ

Жумҳуриятимиздаги бошқа транспорт корхоналари сингари «Ташгорпасстранс» бошқармасига қарашли 2-автокомбинатнинг 1535 кишилик жамоаси ҳам 20 апрель куни ҳашарга чиқишга қарор қилди. Шу куни 749 та такси пойтахтликлар ва шаҳримиз меҳмонлари хизматида бўлади. «Йўловчиларга намунали хизмат кўрсатишга кафолат берамиз!» Корхона ҳайдовчиларининг асосий мақсадлари ана шундай.

— Ҳисоб-китобларга кўра, шу куни ишлаб топилган 6 минг сўмлик маблағ хайрия мақсадларига харжланади, — дейди корхона иқтисодчиси Абдували Латипов. — Яъни, аниқроғи, ана шунча маблағ комбинатимиз оталиғидаги 365- ва 455-болалар боғчалари ҳисобига ўтказилади.

Жамоанинг бундай якдил қарорга келиши бежиз эмас. Зеро, иқтисодий ислоҳотнинг янги босқичига қадам қўйилган ҳозирги кезларда келажагимиз ҳисобланган болалар тўғрисида қайғуриш ҳар бир соф юракли фуқаронинг бурчидир.

Шундай қилиб, келгуси шанба куни 2-рақамли енгил таксиларни учратсангиз, ажабланманг. Улар жумҳурият ҳашарига чиққан бўлади.

Алла БОБОБЕКОВА,
Тошкент шаҳар йўловчи транспорти бошқармаси бўлим муҳандиси.

Ҳамюртларимиз қандай хизмат қилишмоқда?

Қамашиликлар сафари

Свердловскка ҳарбий қисм командирлари ва аскарлари таклифига биноан бир гуруҳ ўзбекистонликлар ташриф буюришди. Бу гал Қашқадарё вилоятининг Қамаши ноҳиясидан. Делегация аъзолари орасида фирқа ва комсомол ходимлари, ўқитувчилар, журналистлар бор эди. Улар бир неча кун мобайнида аскарлар ҳаёти билан танишишди. Сафар давомида ҳар хил қизиқарли кечалар ва учрашувлар ўтказилди.

Зобит ва аскарлар ўзбекистонликларнинг бу сафарини узоқ вақт эслаб юришса ажаб эмас. Меҳмонлар аскар ўғилларини ош, кабоб, тандир кабоб, сомса каби тансиқ таомлар билан сийладилар. Дастурхонларни саховатли ўзбек деҳқони етиштирган ноз-неъматлар безади. Санъаткорлар ҳам қараб туришгани йўқ. Янги қўшиқ номерларини ўз укаларига бағишладилар.

СУРАТЛАРДА: «Қорабоғ» давлат хўжалиги фирқа қўмитаси котиби Чоршанба Эшматов аскарлар чойхонасида. Ошпаз Учқун Шоймардоновнинг тайёрлаган таомлари ўзгача. Карл Маркс номли давлат хўжалигидан келган Суюн Ҳақназаров хўжалик эришаётган ютуқлар тўғрисида аскарларга сўзлаб бермоқда.

Ш. ШАРОПОВ (ЎзТАГ) суратлари.

Суверен жумҳуриятлар иттифоқи Шартномаси лойиҳаси муҳокамада

ҲУҚУҚИЙ АСОС БЎЛМОҒИ КЕРАК

Муҳокамага қўйилган суверен жумҳуриятлар Иттифоқи тўғрисидаги шартнома лойиҳаси мустақилликнинг ҳуқуқий асоси бўла оладими? Бу саволга жавоб топиш мақсадида ўз мулоҳазаларимни баён қилмоқчиман. Ҳар қандай шартномада унда иштирок қилувчиларнинг эрки, хоҳиш-иродаси ифодаланиши лозим. Шу жумладан, суверен жумҳуриятлар Иттифоқи шартномасида иштирокчиларнинг тўла мустақиллиги таъминланган ҳолда уларнинг эрки ифода қилиниши зарур. Шартнома асосида таъминланган мустақиллик барча сиёсий, иқтисодий ва ҳуқуқий муаммоларни ҳал қилишнинг муҳим омилидир.

Аммо, мазкур шартнома лойиҳасида жумҳуриятлар мустақиллиги тўла ифодасини топган, деб айтиш қийин. Шартнома лойиҳасининг 5-моддасида унинг қатнашувчилари Иттифоққа берадиган ваколатлари, унинг жумҳуриятлар билан биргаликдаги ваколатлари, 6-моддасида эса Иттифоқ ваколатларини амалга оширишда жумҳуриятларнинг иштироки назарда тутилган. Бу ҳолат Иттифоқ билан жумҳуриятлар ваколатларини чегаралаб беришнинг моҳиятини тўлиқ очиб бера олмайди. Иттифоқ шартномаси — бу кўп томонлама ўзига хос хусусиятга эга бўлган шартномадир. Чунки бир томондан, ССЖ Иттифоқи қатнашса, иккинчи томондан эса, унда иштирок қилувчи жумҳуриятлар, шу жумладан, мухтор жумҳуриятлар субъект ҳисобланади. Шартнома лойиҳасининг 1-моддасида кўрсатилгандек, субъектлар доираси аниқ ҳолда бўлмасдан, шартномани тан олувчи бошқа суверен давлатларнинг кириши учун ҳам очиқ қилиб қўйилган.

Ўзаро муносабатлар Иттифоқ билан жумҳуриятлар ва жумҳуриятларнинг ўзлари ўртасида вужудга келади. Шу сабабли аниқ ҳолда жумҳуриятлар ваколатларини Иттифоққа боғлаб қўймасдан, мустақил тарзда ваколатларнинг кўрсатилиши мақсадга мувофиқдир. Шу билан биргаликда шартнома лойиҳасида қайд қилинган ваколатлар тегишли ҳуқуқ ва мажбуриятларни келтириб чиқаради. Шунинг учун шартномада Иттифоқ билан жумҳуриятларнинг ўзаро тенгликка асосланган ҳуқуқ мажбуриятлари ифода қилиниши мақсадга мувофиқдир.

Иқтисодий жиҳатдан мустақил бўлмаган жумҳурият ҳеч қачон тўла мустақилликка эга бўлолмайди. Шу боисдан суверен жумҳуриятларнинг Иттифоқи тўғрисидаги шартномасида энг асосий муаммолардан бири — бу мулкчиликдир. Агар назарий ва амалий нуқтаи назардан ёндашсак, мулкдор ҳисобланган ҳар бир жумҳурият ўз мулкига нисбатан эгаллаш, фойдаланиш ва тасарруф қилиш ҳуқуқига эга бўлиши лозим. Шартнома лойиҳасининг 7-моддасида мулкчилик ўз ифодасини топиб, жумҳуриятлар ер, ер ости бойликларининг ва бошқа табиий ресурсларнинг, шунингдек давлат мол-мулкининг мулкдоридирлар. Шу жумланинг давомида давлат мол-мулкининг шартнома асосида Иттифоқ зиммасига юклатилган ваколатларни амалга ошириш учун унинг мулки қилиб мустаҳкамлаб қўйилган қисми бундан мустаснодир, дейилган. Шу билан биргаликда ушбу моддада жумҳуриятлар ССЖ Иттифоқининг олтин, олмос ва валюта жамғармаларида ўз улуши бўлиши ҳуқуқига эгадирлар ва шу жамғармалардан фойдаланишда қатнашадилар, деб кўрсатилган.

Қайд қилинган ҳолатлар Ўзбекистон ССЖнинг мулкий мустақиллигини белгилаб берган «Мулкчилик тўғрисида»ги Қонунининг 21-моддасига зиддир. Чунки, бу моддада ер, ер ости бойликлари Ўзбекистон ССЖнинг мутлоқ мулки, деб қайд қилинган. Демак, жумҳуриятлар мулкларига нисбатан эгаллаш, фойдаланиш ва тасарруф қилиш ҳуқуқини суверен жумҳуриятлар томонидан амалга оширилиши лозим.

Суверен жумҳуриятлар мустақиллигини таъминлайдиган омиллардан бири — бу тил масаласидир. Шартнома лойиҳасининг 20-моддасида рус тили ССЖ Иттифоқининг расмий тили, деб ифода қилинган. Бу норма жумҳуриятларнинг тилига давлат мақоми қоидаларини ривожлантиришга ёрдам бермайди. Шу сабабли шартномада иштирокчиларнинг эрки ҳаммасининг тили ва шу жумладан, рус тили билан расмийлаштирилиб, уларнинг бир хилдаги ҳуқуқий кучга эга бўлиши кўрсатилса мақсадга мувофиқ бўлар эди.

Бундан ташқари лойиҳанинг 24-моддасида шартномани ўзгартириш ўз ифодасини топган бўлиб, модданинг мазмуни унинг асл моҳиятига тўғри келмайди. Модда шартноманинг ўзгартирилишига оид бўлиб, унга аъзо бўлган давлатларнинг розилиги билангина бекор қилиниши мумкин, дейилган. Демак, бу моддада ўзгартиришнинг бекор қилиниши кўрсатилган бўлиб, унинг ҳеч қандай ҳуқуқий асоси кўрсатилмаган.

Ниҳоят, шартнома лойиҳасида яна энг муҳим муаммо — бу Иттифоқ ва унга аъзо бўлган жумҳуриятлар билан шартномани имзоламаган жумҳуриятлар ўртасидаги ўзаро муносабат масаласидир. Шартнома лойиҳаси моддаларини таҳлил қиладиган бўлсак, 10-моддада Иттифоқ Шартномаси ССЖ Иттифоқининг қонуни сифатида кўрсатилиб, 23-модданинг охирги сўзбошисида Иттифоқ шартномасини имзоламаган жумҳуриятларнинг муносабатлари ССЖ Иттифоқининг амалдаги қонунлари, ўзаро мажбуриятлар ва битимлар асосида тартибга солиниши баён қилинган. Шу сабабли Иттифоқ таркибига кирмайдиган суверен жумҳуриятлар (давлатлар)нинг Иттифоқ билан бўладиган муносабатлари ССЖ Иттифоқининг қонуни билан тартибга солиниши уларнинг мустақиллик суверенитетига зиддир. Бу ерда агар Иттифоқ Шартномаси ҳам амалдаги қонунлар қаторига кирса, унда уни имзоламаган жумҳуриятлар ҳам шу шартноманинг шартларига бўйсуниши тушунилиши табиий. Фикримизча, 23-модданинг охирги сўзбошисини ССЖ Иттифоқи ва унинг таркибига кирувчи жумҳуриятлар билан Иттифоқ таркибига кирмаган, яъни шартномани имзоламаган жумҳуриятларнинг муносабатлари ўзаро қулай тенг ҳуқуқликка асосланган шартномалар ва халқаро ҳуқуқ нормалари билан амалга оширилади, деб ифода қилинса, мақсадга мувофиқ бўлар эди.

Ш. РУЗИНАЗАРОВ,
Ўзбекистон Фанлар академияси Фалсафа ва ҳуқуқ олийгоҳи шўъбаси мудири, ҳуқуқшунослик фанлари номзоди.

ЎЗБЕКИСТОН СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК ЖУМҲУРИЯТИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

Анъанавий миллий байрам — «Рўза ҳайити» муносабати билан ва меҳнаткашларнинг кўпдан-кўп талаб-истакларини эътиборга олиб:

1. Жумҳурият фуқароларига 1991 йил 16 апрелида уларнинг хоҳишига мувофиқ ишга чиқмасликка ва корхоналар, муассасалар, ташкилотлар ҳамда хўжаликларнинг маъмурияти ва касаба уюшмалари қўмиталари билан келишган ҳолда бу кунни кейинчалик ишлаб беришга рухсат этилсин.

2. Қорақалпоғистон МССЖ Вазирлар кенгаши, халқ депутатлари маҳаллий Кенгашларининг ижроия қўмиталари, Ўзбекистон ССЖ вазирликлари ва идоралари, бирлашмалар, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар ва хўжаликларнинг раҳбарлари мазкур Фармоннинг биринчи банди бажарилишини таъминласинлар.

Ўзбекистон Совет Социалистик Жумҳуриятининг Президенти

И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1991 йил 11 апрель.

КАШШОФЛАР ЯНГИ НИШОН ИСТАШМОҚДА

Ўсмирлар, болалар ва катталарни: «Ватан учун, дўстлик, эзгулик ва адолат учун!» шиори остида бирлаштирувчи ташкилот — В. И. Ленин номи билан янгидан ташкил топган Ўзбекистон жумҳурият кашшофлар ташкилоти «Янги нишон — кашшофнинг ўз ташкилотига мансублиги нишони»ни яратиш учун конкурс эълон қилади. Конкурсни ўтказишдан мақсад, энг яхши намуна вариантини танлаб олишдир.

Конкурс эълон чиққан кундан бошлаб 15 майгача икки босқичда ўтказилади. Дастлабки босқичда комиссия ишларни қабул қилиб олади. Энг яхши ишлар ғолибни аниқлаш учун якуний босқичга тавсия этилади. Нишон намуналари нусхалари комиссия қарорига биноан кашшофлар матбуотида эълон қилинади. Жамоатчилик муҳокамасидан сўнг энг яхши иш, шунингдек, рағбатлантирувчи мукофотга лойиқ яна икки иш танлаб олинади.

Конкурсда бевосита қатнашиш иштиёқида бўлган кишиларнинг қуйидаги шартларга риоя қилишлари сўралади:

Конкурсга ҳавола этиладиган иш оқ ватман қоғозга 200х300 мм ҳажмда турли рангли тушда (гуашда) уч нусхада бажарилган бўлиши лозим. Нишон ҳажмининг ўзи 150-150 мм дан кичик бўлмаслиги шарт. Шакли — муаллифнинг ўзига ҳавола. Энг муҳими: нишонда ташкилотнинг янги шиори ўз ифодасини топиши, унинг мақсадини тимсолан акс эттириши, барча учун тушунарли ҳамда оммавий тайёрлаш учун мутлақо қулай бўлиши керак.

Конкурсга ишларни қуйидаги манзилгоҳга 1 майгача жўнатишингиз мумкин: Тошкент шаҳри, Намойишчилар хиёбони, 5, В. И. Ленин номидаги Ўзбекистон кашшофлар ташкилоти жумҳурият Кенгаши.

Шу сонгги хабар

Марказқўмда қабул

Космонавтлар куни муносабати билан Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитасида қабул бўлиб ўтди. Унда жумҳурият космонавтика федерацияси, Улуғбек номидаги жумҳурият ўзбек аэрокосмик жамияти, фирқа Марказқўми, жумҳурият Ёшлар ташкилотлари қўмитаси, умумий машинасозлик вазирлигининг Тошкент конструкторлик бюроси вакиллари, Бойқўнғир аэрокосмодроми қурилиши иштирокчилари ҳамда пойтахтдаги 37-ихтисослашган аэрокосмик мактаб ўқувчилари иштирок этдилар.

Қабулда қатнашганларининг бир гуруҳи ССЖИ космонавтикаси федерациясининг ташаккурнома, диплом ва медаллари билан тақдирландилар.

Сўнгра комсомол Марказқўми котиби К. Жуманиёзов учрашув қатнашчиларини байрам билан қизғин қутлади.

СУРАТДА: қабул пайти.

Суратчи Муҳаммад АМИН.

Дўстлик жамияти таъсис этилди

Кейинги йилларда Ўзбекистон дўстлик ва маданий алоқалар жамияти қатор ибратли тадбирларни амалга оширди. Бир неча хорижий мамлакатлар билан дўстлик алоқаларини ўрнатди. Яқинда эса «Ўзбекистон — Бельгия» дўстлик жамияти таъсис этилди. Шу муносабат билан бўлиб ўтган йиғилишни Ўзбекистон дўстлик ва маданий алоқалар жамияти раиси С. У. Султонова очди. Мажлисда Ўзбекистон —Бельгия дўстлик жамиятини тузиш бўйича ташаббус гуруҳининг раиси, «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» ҳафталиги бош муҳаррири Аҳмаджон Мелибоев маъруза қилди.

Шу йилнинг ўзида Кортрейк шаҳрида Тошкент кунлари ўтказилади. Шунингдек, жумҳуриятимиз Рассомлар уюшмаси ўзаро келишувга асосан бу шаҳарда ўзбек рассомларининг иккита кўргазмасини ташкил қилади. Бундан ташқари ҳужжатли, бадиий ва видеофильмлар айрибошлаш, миллий совға-саломлар ташкил этиш ҳам кўзда тутилмоқда.

Ўзбекистон ССЖ Бинокорлик материаллари саноати вазири, ССЖИ халқ депутати И. Искандаров «Ўзбекистон — Бельгия» дўстлик жамиятининг президенти, жумҳурият енгил саноати вазирининг биринчи ўринбосари Э. Таймазов ва «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» ҳафталиги бош муҳаррири Аҳмаджон Мелибоев жамият вице-президентлари этиб сайландилар.

Мажлисда Бельгиядан келган вакиллар, шунингдек, Бельгия — ССЖИ ассоциациясининг аъзолари ҳам иштирок этишди.

Шофирконлик «Отелло»

Рашк балоси ёмон экан. Шофиркон ноҳиясидаги Ленин номли жамоа хўжалиги аъзоси, илгари судланган 48 ёшли С. Қаҳҳоров Ғиждувон ноҳиясидаги «Коммунизм» жамоа хўжалиги бригадири Ш. Қамбардиновнинг уйига келиб қотилликка қўл урди. У 36 ёшли уй эгасининг бўйнига ўткир учли темир билан жароҳат етказди. Натижада Қамбардинов оламдан кўз юмди. Қаҳҳоров жиноятни яшириш мақсадида жасадни чўлга олиб чиқиб, кўмиб ташлаганди. Аммо узоққа боролмади. Айбдор ушланди.

Қотил почча

Қашқадарё вилоятининг Чироқчи ноҳиясида 6 апрель куни тунги соат бирларда Охунбобоев номли давлат хўжалигининг 35 ёшли тракторчиси У. Бобоқулов хотинининг укаси Ш. Эгамбердиев уйида меҳмондорчиликда эди. Қайниси билан гижиллашиб қолган почча қирқма милтиқдан ўқ узиб юборди. Мезбон касалхонага келтирилганида вафот этган эди...

Яшин урди

Ширин уйқуда ётган хонадон эгалари бахтсиз кулфат тунги соат учларда ойнаи жаҳон тасвирларини қабул қилиб берадиган антенна орқали кириб келишини хаёлларига ҳам келтиришмаган бўлса керак. Жиззах вилояти, Ғаллаорол ноҳиясининг Ғафур Ғулом номли давлат хўжалиги ҳудудида яшовчи А. Эсонбоевнинг уйида яшин теккан телевизор портлаб кетди. Портлаш шу қадар кучли бўлдики, уй девори қулаб тушиб, унинг остида А. Эсонбоевнинг 23 ёшли хотини Орзигул, ўғиллари — тўрт ёшли Жамшид ва икки ёшли Хуршид қолиб кетиб, ҳалок бўлганлар.

Ғ. БОЛТАБОЕВ,
милиция капитани.

Эшитдингизми, ўқидингизми?

● 1991 йилнинг май байрамлари кунларида меҳнаткашлар дам олиши учун қулай шароит яратиш ва иш вақтидан оқилона фойдаланиш мақсадида ССЖИ Вазирлар Маҳкамаси 5 май якшанба дам олиш кунини 3 май жума кунига ва 12 май якшанба кунини 10 май кунига ўтказишга қарор қилди.

● Жамоатчилик фикрини ўрганиш Бутуниттифоқ маркази мамлакат раҳбариятига ишонч масаласи хусусида сўров ўтказди. Сўров қатнашчиларининг ярмидан кўпроғи (56 фоиз) иттифоқ раҳбарлигига ишонмаслигини, 25 фоизи «умуман олганда ишонишини» баён қилган. Сўралганлардан 6 фоизигина мамлакат раҳбариятига ишонади, 12 фоизи аниқ жавоб беролмаган.

● Қозоғистон ССЖ Олий Кенгаши Райсати Қозоғистон ҳудудида жойлашган нефть ва газ конларини жумҳурият ихтиёрига ўтказиш тўғрисида қарор қабул қилди.

Азимбой Саъдуллаев

„Хазина калити ўз қўлимизда"

1

Хорижда бўлиб қайтган кишиларнинг таассуротлари болалигимизда катталардан эшитганимиз афсонаю-эртаклардан оғзимиз ланг очилиб қолган сонияларни эсга солади. Ва баъзан суҳбатдошимиз у ёки бу мамлакатда кўрган нарсани кўз олдимизга келтиролмай, худди ёш боладай оғзимиз ланг очилиб қолади ҳам. Яхшики, ақлимизни киритиб қўядиган даврда яшаяпмиз. Озиқ-овқат дўконларининг мўл-кўллиги ҳақидаги ҳикоя асоси бирдан эрталаб хотинингиз уйда гўшт қолмаганлигини, қўлдан бўлса ҳам, ўттиз сўм бўлса ҳам бирор кило ола келинг, дея илтижо қилганини эслайсизу, оиңгингизни заҳарлаши мумкин бўлган «ташвиқот»дан омон қолганингизга суюниб, бир дунё баҳонани рўкач қилиб, бозор қайдасан деб, йўрғалаб қоласиз.

Шунинг учунми, хорижда бўлиб қайтган кишиларнинг ҳикоясидан чет элда ишланган фильмларни томоша қилиш мақбул туюлади менга. Сабаби унда хорижда бўлиб қайтган суҳбатдошингиз кўрмаган, кўра билмаган адолатсизлик, босқинчилик, зўравонлик ва аллақанча ахлоқсизликлар фош этилади. Ва сиз беихтиёр пештахталари бўм-бўш бўлса ҳам, осойишта ҳаёт нафаси уфуриб турган дўконларни зиёрат қилгингиз келиб қолади. Боягина ичингизни тирнаб турган ғусса тумандек, тарқаб кетади.

Шу жиҳатдан қараганда, Ўзбекистон ССЖ Фанлар академияси мухбир аъзоси, физика-математика фанлари доктори, профессор, Тошкент Давлат дорилфунуни риёзиёт куллиёти декани Азимбой Саъдуллаевич САЪДУЛЛАЕВ билан бўлиб ўтган мулоқотдан рози бўлишим мумкин. Гарчанд бу суҳбат чоғида фильмлардагидек фош этувчи манзаралар чизилмаган бўлса ҳам. Энг муҳими, оғизни очиб қўядиган таърифу-тавсифларга зўр берилмади.

— Юрган—дарё, ўтирган—бўйра, дейишади. Яна айтишадики, юрт кезган одам бирни кўриб фикр, бирни кўриб шукр қилади. Мана, сиз Азимбой ака, чет элларда кўп бўлгансиз. Яқинда ана шундай сафарларнинг биридан қайтдингиз. Юрагингиз ҳам тўлиб кетгандир?

— Дарҳақиқат, ғалати замонда яшаяпмиз. Илгарилари гапирганингиз учун сўкишарди. Энди сукут сақлаганимиз учун койишади. Кошки гап билан иш ўнгланиб қолса. Неча ўн йилки, оғизда коммунизм қурамиз. Амалда-чи?

Мана, яқинда Швецияда, ундан кейин Францияда бўлдим. Ўйлаб қоласан киши. «Капитализм» деганлари шу бўлса «коммунизм» деганлари қандай бўларкин? Айниқса, бу галги сафар чоғида икки ўртадаги фарқ янада чуқурлашганини сездим. Яхшики, дўкон айланишга вақтим бўлмади.

— Шундан шунга бориб, дўкон айланмаслик? Вақтингиз шунчалар зиқмиди?

— Зиқ бўлгандаки... Ҳаво кемамиз Стокгольм тайёрагоҳига қўнгандан бошлабоқ ташриф қоғозида ёзиб қўйилган дастурни бажаришимга тўғри келди, десам муболаға бўлмайди. Қайдномага назар соламан: Умеа ва Гётеборг дорилфунунлари олимлари билан ишлашим керак. Бундан ташқари, Франциядан Тулуза дорилфунуни комплекс таҳлил лабораторияси директори бир-икки ҳафта давомида илмий мулоқотда бўлишим ва лекциялар ўқиб беришимни сўраб, таклифнома жўнатган.

Фақат бугина эмас. Ўзим раҳбарлик қилаётган риёзий таҳлил кафедраси мавзусига яқин мавзулар бўйича иш олиб бораётган илмий марказларга бориш, у ердаги илмий муаммолар билан яқиндан танишиш, илмий материаллар йиғиш ва бу материаллар билан кафедра аъзоларини таъминлаш ҳам керак. Аммо бу менга юклатилган вазифанинг бир томони. Иккинчи томони ҳам бор: кафедрамиз тадқиқ қилаётган мавзунинг долзарблиги, муаммолари, йўналишлари илмий мунозаралардагина очилади. Демак, бунга ҳам тайёр туриш керак. Қолаверса, у ерда наттоқ учун бекорга пул сарфлашмайди. Талабаларнинг лекцияларга қатнашиши ҳам ихтиёрий.

Ишни Умеа дорилфунунидан бошладим. Лекциялар ҳам ўқидим.

— Меҳмондорчиликлар ҳам бўлгандир?

— Биз тушунган меҳмондорчилик у ерда қабул қилинмаган. Меҳмоннавозлик бўлса, марҳамат. Масалан, улар менга яратиб берган шароитни ҳеч бир меҳмондорчиликка алишмас эдим. Сафаримнинг биринчи куниёқ иш хонамни кўрсатиб, унинг калитини қўлимга беришди. Шу билан бирга, риёзиёт куллиёти ва кутубхона калитларини ҳам қўлимга тутқазишди. Бу калитлар кечқурун ёки дам олиш кунлари ишлаш истаги туғилса, асқотишини айтишди.

— Энди тушунгандек бўлаяпман. Тўғри-да, шунча хазинанинг калити қўлингизда турганда, дўкон айланиш эсга келармиди?

— Кутубхонанинг ишлаш тартиби ҳам бизникидан фарқ қилади. Бу улкан хазинадан ўз билгингизга қараб фойдаланасиз. Кутубхоначилар фақат ойнома топишга ёрдамлашишади. Бир неча кўпайтирувчи машинка бўлиб, агар бирор мақола сизга ёқиб қолса, ундан нусха кўчиришингиз мумкин. Мабодо шу мақолани бирор жойга юбормоқчи бўлсангиз, уни конвертга соласиз-да, адресини ёзиб шу ерда қолдирасиз. Эрталаб масъул котиб уни сиз айтган манзилгоҳга жўнатади. Борди-ю йўл-йўлакай туғилган қандайдир муаммо юзасидан қайси бир математик ёки биронта марказ билан (хоҳ у Оврупода, хоҳ Амриқода бўлсин) фикрлашмоқчи бўлсангиз, электроникада «Е—меил» хабар жўнатасиз. Жавоби одатда бир-икки кунда келади.

— Бундай аппарат Тошкентда борми?

— Тошкентда йўқ. Лекин Москвада, Риёзиёт илмгоҳида бор...

Шундай қилиб, биринчи кунданоқ ишга шўнғиб кетдим.

2

Қанийди бу ердаги бой манбаларни Тошкентга жўнатиб улгурсам, деб хаёл қиламан, денг. Қаёқда. Бу ер бамисоли бир денгиз бўлса, томчилаб олиб, нимага ҳам улгуриш мумкин? Лекин барча шароитларнинг мавжудлиги кечаси ва дам олиш кунлари ҳам ишлашга ундайди.

Кечқурун соат еттида профессор Сегрел Урбанникига меҳмонга бордим. Ҳол-аҳвол сўраша туриб, куллиёт кутубхонасида ишлаганимни, у ерда мен ва яна хитойлик икки аспирантдан бўлак ҳеч ким бўлмаганлигини айтдим. «Тўғри, — деди у кулиб. — Математикага ҳозир Хитой ва Шўро олимлари жон куйдиришяпти». Бу ҳазил эди, албатта. Ўтган йили Вашингтон дорилфунунининг риёзиёт куллиёти декани Ли Стоут ҳам шундай ҳазиллашганди.

Дастурхон устида риёзий таҳлиллар хусусида тортишиб ўтириб, биргаликда илмий мақола ёзиш фикри туғилиб қолди. Шу ернинг ўзида биттасини тугатдик. Кейин иккинчисини бошладик. Бирини Швецияда, бошқасини Ўзбекистонда чиқартирадиган бўлдик.

— Қарабсизки, ярим кеча бўлиб, «меҳмондорчилик» ҳам ниҳоясига етибди...

— Боя айтдим-ку, у ердаги меҳмондорчилик бизникидан фарқ қилади, деб. Менга энг ёққани улар қанчалар бадавлат яшашмасин, қанча кўп маош олишмасин, меъёрини билишади. Тежамкорлик қонқонларига сингиб кетган. Тўйгунча еб, ўлгунча ичишмайди. Зиёлилар орасида чекиш деярли йўқ. Ичишга келсак, миқдор 25 грамм коняк ёки 500 грамм пиводан ошмайди. Кийинишлари ҳам оддий. Бир сўз билан айтганда, турмуш тарзлари оддий. Сунъийлик, зўрма-зўракилик сезилмайди.

— Кейин Унсала, Гётеборг шаҳарларига бордингиз?

— Ҳа, ҳаммаси қайтадан такрорланди. Лекциялар, янги йўналишлар, илмий мулоҳазалар. Бу орада «Е—меил» орқали Амстердамдан таклифнома олдим. Яқинда у ерда бўладиган конференцияда лекция ўқиб беришимни илтимос қилишибди. Лекин бунинг иложи йўқ. Францияга эса бориш керак. У ерда катта илмий марказ менинг мавзуимга яқин мавзуда тадқиқот ишлари олиб боряпти...

— Ва сиз Францияга йўл олдингиз?

— Париж орқали Тулуза шаҳрига етиб келдим. Қўлимга бир даста илмий мақола тутқазишди. Улар бу ердаги лабораторияда ишлаб чиқилганини ва бу мақолаларда менинг теоремаларимдан фойдаланганликларини айтишди. Мендан айнан шу йўналиш бўйича эришган натижаларим асосида лекциялар ўқишимни илтимос қилишди. Кейин билсам, лекция ўқишим ҳақда эълон бошқа шаҳарларга ҳам тарқатилган экан. Лекциямда Бордо дорилфунунидан бир неча математик ҳам ҳозир бўлишди.

— Хоҳла у ёққа бор, хоҳла бу ёққа! Илмнинг пайидан бўл, бойлик орттир! Ишқилиб, жиноят йўлига кирмасанг бўлди! Азимбой ака, сафар таассуротларингизни эшитиб ўтириб, беихтиёр ҳурматли шоиримиз Эркин Воҳидовнинг қўшиққа айланиб кетган ушбу сатрлари ёдимга тушиб кетди: «Дўст билан обод уйинг, гар бўлса у вайрона ҳам, Дўст қадам қўймас эса вайронадир кошона ҳам». Мана ҳозир кенг уйимиз тор бўлиб, ўзимизни қўярга жой тополмай юрганимизда бизга озгина ёрдам қўлини чўзган ҳар бир кимса — у капиталистми, йўлтўсар қароқчими — кўзимизга дўст бўлиб кўринадиган бўлиб қолди. Аммо қўлдан берганга қуш тўймайди. Ўзимизда бўлмагунча, биримиз икки бўлмайди, қорнимиз тўқ, эгнимиз бут бўлмайди. Шундай эмасми?

— Мен ҳам Швецияда юрган чоғимда шу ҳақда ўйладим. У ердаги одамларнинг юриш-туриши, муомаласини кўриб, ҳавасим келди. Нега энди биз улардек яшолмаймиз, деб ўйладим. Ахир социализмнинг мақсади ҳам одамларни ҳар жиҳатдан бахтиёр қилиш эди-ку. Нега энди бу неъматлар бизга эмас, капиталистлар «зулми остида яшаётган» одамларга насиб этмоқда, деб ўйладим. Ўйлаб-ўйлаб, ниҳоят жавобини топгандек бўлдим. Йўқ, мен ҳозир уларда ишлаб чиқарилган маҳсулот қийматининг 50, ҳатто 60 фоизини ишчиларга, ходимларга маош сифатида берилиши ва «инсоф» билан эксплуатация қилиниши ҳақида гапирмоқчи эмасман. Айтмоқчи бўлганим шуки, чет элларда фан ютуқлари йиллаб ғаладонларда, қандайдир амалдорнинг пўлат қутисида чанг босиб ётмайди. Пешма-пеш жорий қилинади. Кашфиёт эгаси ҳам муносиб тарзда рағбатлантирилади. Қолаверса, фан янгиликларини у мамлакатдан бу мамлакатга олиб ўтиш, уларни умумхалқ манфаатларига бўйсундириш учун деярли тўсиқ йўқ. Энг яхши технологияларнинг ҳеч бир ҳудуд билмай, бирваракайига бир неча мамлакатларда тадбиқ этилиши ҳам шундан. Зеро, фан билан шуғулланиш фойдали. Шунинг учун илм кишиси ҳамиша ардоқда, илм кишиси учун барча шароитлар муҳайё этилгандир.

— Бизда ҳам...

— Ҳа, бир пайтлар — гарчанд бизда у даврларни қоралаш одат бўлиб қолган бўлса-да — 40-50 йилларда илм-фанга эътибор кучли эди. Бюджетнинг салмоқли қисми илм-фанга, маориф соҳасига ажратиларди. Ҳатто АҚШ ва Ғарбий Оврупо мамлакатлари учун биз намуна эдик. Ҳозир, афсуски, биз бу масалада мақтанолмаймиз. Энг ачинарлиси, ҳали-вери аҳвол яхшиланадиганга ўхшамайди. Илм-фанга, маорифга етарли даражада эътибор қилинмайди, унинг эҳтиёжларини тўла қондирмай туриб, фаровон ҳаётни, юксак технология асосига қурилган ишлаб чиқаришни орзу қилиш хомхаёл, қўполроқ қилиб айтганда, ўз-ўзини алдашдир. Шу пайтгача ўз-ўзимизни алдаб келганимиз, яна ҳам тўғрироғи, алдаб келишгани етар. Илм-фансиз, маориф равнақисиз истиқбол йўқ. Ҳар қандай ислоҳот ҳам бизни бу кулфатлардан халос этолмайди. Илм-фан, янги технология ва меҳнатга янгича муносабатгина бизни ҳалокатдан қутқариши мумкин.

— Назаримда биздаги турғунликнинг, айрим жабҳаларда эса очиқдан-очиқ орқага кетишларнинг яна бир сабаби, бу одамлар ўз юмуши билан шуғулланмай қўйганида бўлса керак. Улар ақлли гапдан ҳам оч қорнининг гулдурашига кўпроқ қулоқ соладиган бўлиб қолдилар. Мен қўшимча даромад топиш илинжи ва имкон бор жойда шунга интилиш ҳоллари тўғрисида гапираяпман.

— Бу ҳам ҳозирги даврнинг белгиси: улкан ишлар майда ташвишларга қурбон қилинаётир. Тобора майдалашиб бораяпмиз. Аслида шароит шунга мажбур этмоқда. Олимларимизнинг таъминланиш даражаси талабга жавоб бермайди. Шу боис уларнинг баъзилари бир қўл билан илм-фанни, иккинчиси билан ҳар хил корхоналар, ширкатлар эшигини тутмоқдалар, ва ҳатто, бошқа ишга ўтиб кетмоқдалар. Деҳқончилик билан шуғулланаётган олимлар ҳам бор.

— Вақти келиб, албатта, илм-маърифатга эътибор кучаяди. Ҳаётнинг ўзи тўғри йўлга солиб юборади, ҳали.

— Ҳа, албатта. Охир-оқибатда соғлом тушунча устун келиши табиий. Чунки илмда сохтакорлик билан узоқ вақт кун кўролмайсиз. Бирда эмас, бирда шарманда бўлишингиз тайин.

— Дарвоқе, эшитишимча, сиз етакчилик қилаётган риёзиёт куллиёти талабалари йўл бошида «тўкилиб қолиш» борасида дорилфунунда пешқадам эканлар. Тўғри, риёзиёт мураккаб фан. Лекин ҳар қалай бунинг бошқа сабаблари ҳам бўлса керак-а?

— Мен сабабларини бирма-бир санаб ўтирмай-да (сабаблари эса кўп), бир гапни айтай. Ҳа, бизда чиндан ҳам талаб кучли. Пухта билим эгаллашга рағбати бўлмаганларни ушлаб ўтирмаймиз: эплаб кетишига кўзи етганларни эса биздагичалик талабчан бўлмаган ўқув юртларига тавсия этамиз. Аммо қолган талабаларнинг аксарияти ҳам то учинчи курсга ўтиб олгунча, кўп қийналишади. Бизни ҳам қийнашади. Бусиз мумкин эмас. Ўқувчиси бўш бўлган ўқитувчи ҳам изтиробда яшайди. Қийналади. Ўқувчисига «аъло» баҳони қовоғини уюб қўядиган ўқитувчини мен кўрмаганман. Ахир ўқувчисининг ютуғи, ўқитувчига ҳам баб-баравар тегишли-да.

Энди нега талабаларнинг учинчи курсга ўтгунча қийналишини айтай. Мактабда етарли даражада билим олмаган бола олий ўқув юртининг талаблари олдида эсанкираб қолади, албатта. Агар унга ўз вақтида, дастлабки кунларданоқ эътибор берилмаса, аҳвол ўзгармаслиги — талабада ўзи танлаган соҳага ётсираш аломатлари пайдо бўлиши, ўзига бўлган ишонч сўниши мумкин. «Сен ҳам, сени ўқитган ўқитувчинг ҳам ноль» деб, ҳамма айбни мактабга ағдариш билан аҳволни ўзгартириб бўлмайди.

Девор урган устанинг нуқсонларини сувоқчи, сувоқчиникини бўёқчи тузатганидек, биз ҳам ўзимизга тегишли юмушни оғринишларсиз бажаришга бақоли қудрат ҳаракат қилмоқдамиз. Аммо ҳамма ишимиз рисоладагидек кетяпти, десам нокамтарлик қилган бўламан. Бизга тегишли бўлган ва бизга тегишли бўлмаган камчиликларимиз кўп. Мен буни, айниқса, чет элга сафарим чоғида янада аниқроқ ҳис қилдим. У ердаги шароит билан биздаги шароит ўртасида ер билан осмонча фарқ бор.

— Чет эл барибир чет эл-да...

— У ёғини сўрасангиз, биз ҳам улар учун чет элмиз. Мен шундай ўйлайман: инсонда ўз ватани билан фахрланиш туйғуси қанча кучли бўлса, унинг меҳнатга иштиёқи ҳам, меҳнат унумдорлиги ҳам шунча кучли бўлади. Мамлакатимиздан эса, хорижга бош олиб кетаётган олиму фозилларнинг сони йил сайин, ой сайин кўпайиб бормоқда. Бу хавфли, ўта хавфли жараён. Бу жараён тўхтатиб қолинмас экан, инқироз яна ҳам чуқурлашиши мумкин.

3

— Хорижда шўро дипломи тан олинмайди, дейишади. Аммо, мана сизни ўз талабаларига лекция ўқиш учун таклиф қилишди-ку?!

— Сиз ҳам шўро дипломини олган кишисиз-ку, демоқчисиз-да? Авваламбор, Совет Иттифоқида ёмон ўқитилади, ёмон мутахассислар етиштириб чиқарилади, деган гапни мен бўҳтон деб биламан. Айниқса, аниқ фанлар соҳасида шўро олимлари эришган ютуқлар салмоқлидир. Кўп чайналган бўлса ҳам айтай: қолоқ мамлакат биринчи бўлиб ернинг тортиш кучини енгиб, сунъий йўлдош учирмас эди. Ёки бошқа соҳалардаги ютуқларимизни олинг. Ҳамма муаммо шундаки, бизда олимлар иқтидоридан тор доираларда, кўпроқ ҳарбий мақсадларда фойдаланилади. Боз устига имкони бўлган ҳолларда ҳам яратилган янгиликлар халқ хўжалигига, боя айтганимдек, ўз вақтида жорий этилмайди. Бу ҳол олимлар руҳиятига таъсир этади, албатта.

— Бир сўз билан айтганда, хориж биз билан илм-фан соҳасида яқиндан алоқа боғлашдан манфаатдор?

— Шак-шубҳасиз. Фақат, у ерда беҳудага пул ва вақт сарфлашмайди. Сувни кўрмай, этик ечишмайди улар. Лекин менинг билишимча, риёзиёт ва физика фанлари соҳасида бизда олиб борилаётган тадқиқотларга хорижда қизиқиш катта. Турли симпозиум ва конференцияларга шўро олимларининг таклиф қилиниши ҳам шу туфайли. Ҳусусан, мен Францияда эканлигимда бунга яна бир карра ишонч ҳосил қилдим. Мана мен ўтган йили Вашингтон дорилфунунида бўлган пайтимда куллиётимизнинг икки аспиранти шу ерда стажировкада эди. Билим савияси жиҳатидан мен уларнинг устунлигини ҳис қилганман.

— Одатда, бундай ҳамкорликлар ўзаро манфаатдорлик замирига қурилган, деб таърифланса-да, бунга ҳамма ҳам ишонавермайди. Хорижда олимлар билан мулоқот чоғида, баҳс-мунозаралар палласи уларнинг кўпроқ олиб, камроқ беришга интилишини сезмадингизми?

— Йўқ. Аксинча, уларнинг кўпроқ фойдаси тегди. Мана бир мисол. Гётеборг дорилфунуни профессори Беншин билан мунозара пайтида маълум бўлдики, биз ўз кафедрамизда битта илмий изланишни боши берк кўчага кириб қоладиган йўналишда олиб бораётган эканмиз. Математикада бундай ҳолат тез-тез такрорланиб туради. Баъзи математиклар бутун умрини зое кетказган ҳоллар ҳам бўлган.

— Беҳуда кетган умр ҳам — натижа. Бошқаларни огоҳ этади.

— Лекин бундай натижа учун ҳеч ким сизга «раҳмат» демайди.

— Ҳа, тўғри. Қанийди, сиёсий ва иқтисодий соҳаларда ҳам хатолар ана шундай тез ва оғриқларсиз тузатилса. Афсуски, ундай эмас-да.

— Ўкинишингиз балки ўринлидир. Бироқ тушкунликка асос йўқ. Айниқса, мен буни Унсала дорилфунунида риёзиёт куллиёти декани ва декан муовини билан мулоқот чоғида чуқур ҳис этдим. Суҳбат ўзбек математикаси устида борди. Улар Саъди Ҳасанович Сирожиддиновни хотирлаб, унинг илмий ишлари ва бу илмий ишларнинг аҳамияти ҳақида ҳурмат билан гапирдилар. Ўтган йили Вашингтон дорилфунунида бўлганимда Тошмуҳаммад Алиевич Саримсоқов номи кўп тилга олинган эди. Ҳуллас, биз ўз олимларимиз билан чиндан ҳам фахрлансак арзийди.

— Стокгольм, Унсала, Гётеборг, Вашингтон... Йўқ, мен ҳозир сизнинг қайси шаҳарларда бўлганингизни бирма-бир санамоқ ниятида эмасман. Сўрамоқчи бўлганим, сиз бу шаҳарларда олимлар билан қандай қилиб, тўғрироғи, қайси тил воситасида мулоқотда бўлдингиз? Таржимон ёрдамидами?

— Гуманитар фанлар кишилари учун жавоб беролмайману, лекин табиий фанлар соҳасида ўсаман унаман, деган одам албатта чет тилини билиши керак. Бу талабдан ҳеч ким мустасно эмас. Жумладан, мен ҳам. Бошқа мамлакатлардаги илм-фан тараққиётидан бевосита хабардор бўлиб туриш учун ҳам тил ўрганиш даркор. Ҳозир куллиётимизда инглиз тилини ўқитишга катта аҳамият берилаяпти. Яхши ўқийдиган 15 нафар толиб учун алоҳида курс ташкил қилинган. У икки йилга мўлжалланган. Бу муддатда талабалар инглиз тилида бемалол мулоқот қила оладиган бўладилар. Шу ўринда куллиётимизда инглиз тилида бир неча илмий семинарлар ишлаб турганини қайд этишим лозим.

— Одам ўз устида ишламаса, барибир қийин.

— Бунинг учун ҳар бир хонадонда шарт-шароит бўлиши керак. Мана, масалан, Швецияда инглиз тилини билмайдиган олимнинг ўзи йўқ. Француз ва немис тилларида ўз фикрларини ифода қилаоладиган кишилар ҳам талайгина. Чет элларда тил ўрганиш оиланинг ўзида йўлга қўйилган. Баъзи оилаларда отаси фарзандлари билан инглиз тилида, онаси немис тилида гаплашади...

— Биз олдин ўз она тилимизда қойиллатиб гаплашишни ўрганиб олайлик...

— Менга қолса, бургага аччиқ қилиб, кўрпа куйдирмаган маъқул. Бу ерда гап қандай қилсак, тезроқ дунё тараққиёти даражасига чиқиб олишимиз тўғрисида кетяпти. Ал-Беруний, ал-Хоразмий, ал-Фарғоний, ал-Фаробий авлодига мансублигимизни қуруқ кўкракка уриш билан эмас, амалда, амалий ишларимиз билан исботлаш тўғрисида кетяпти. Ахир Ғарб ўз вақтида бизда — Шарқ тупроғида яратилган илм-фан дурдоналаридан баҳраманд бўлиб, оёққа туриб олмаганмиди? Нега энди бугун биз Мағрибу Машриқда қўлга киритилган ютуқлардан бебаҳра қолишимиз керак? Агар улар бизга бир эшелон озиқ-овқат жўнатсалар, бир кунда еб битиришимиз мумкин. Эртаси куни буни биров ё эслайди, ё эсламайди. Агар бир вагонда китоб жўнатсалар-чи? Ишончим комилки, биз бу яхшиликни бир умр эслаб юрамиз.

— Ҳа, гапингиз тўғри. Бизни сувга оқизилган қоп-қоп нон эмас, ёндирилган, мозорларга кўмилган, талон-торож қилинган нодир китоблар урди. Мана энди фарзандларимизни етук мутахассис қилиб тарбиялаш учун Японияга ўқишга юборсакмикан ёки Тошкентда... АҚШ дорилфунуни очсакмикан, деб бош қашиб ўтирибмиз.

— Қанийди, бу ишларни тез ва кенг кўламда амалга ошира олсак! Яна такрор айтаман: илм-фан учун пулни аямаслик керак. У ўзини оқлайди. Ўн ҳисса, юз ҳисса фойда бўлиб келади.

— Сиз шундай ёруғ кунлар келишига ишонасизми?

— Ишонаман. Чунки биз бугун бошдан кечираётган оғир кунлар узоқ давом этиши мумкин эмас. Ҳар нарсанинг чегараси бўлади. Фақат илмнинг поёни йўқ. Билгансаринг билмаган нарсанг кўплигини англайверасан, англайверасан...

Яшаш ҳам, менимча, илм. Поёни йўқ илм. Яшагансаринг яшагинг келаверади. Тўймайсан. Истагим — ҳеч ким яшашдан тўймасин.

Суҳбатдош:
Зайниддин РИХСИЕВ.

4

Иттифоқ бўйлаб

Иттифоқ бўйлаб

«Уйга қайтгим келади»...

Украина пойтахти Киевдаги фуқаролар мудофааси полкига одатдагидек янги чақирилганларни эмас, балким қочоқлар — қисмни ташлаб кетганларни жўнатишди.

Украина ССЖ Олий Кенгашининг бошқа жумҳуриятларда хизматдан қочган маҳаллий ёшларни жумҳуриятда қолдириш тўғрисидаги қароридан кейин қочоқларнинг сони янада ошиб кетди. Бу ўзига хос янги-янги муаммоларни келтириб чиқарди. Кийим-кечак, аскарлар учун жой етишмайди. Уларнинг ҳарбий мутахассислиги билан шуғулланадиган одамнинг ўзи йўқ. Маблағ масаласида ҳам шу гап.

Бу билан қочиб келганлар ҳарбий мажбуриятдан батамом озод бўлди дегани эмас.

— Шароит яхши бўлса ҳам қочиб кетишни ихтиёр қилганлар йўқ эмас. Улар уйга қайтишни истайдилар. Ҳозирнинг ўзидаёқ 15 та қочоқ бор, — дейди подполковник В. Германцев.

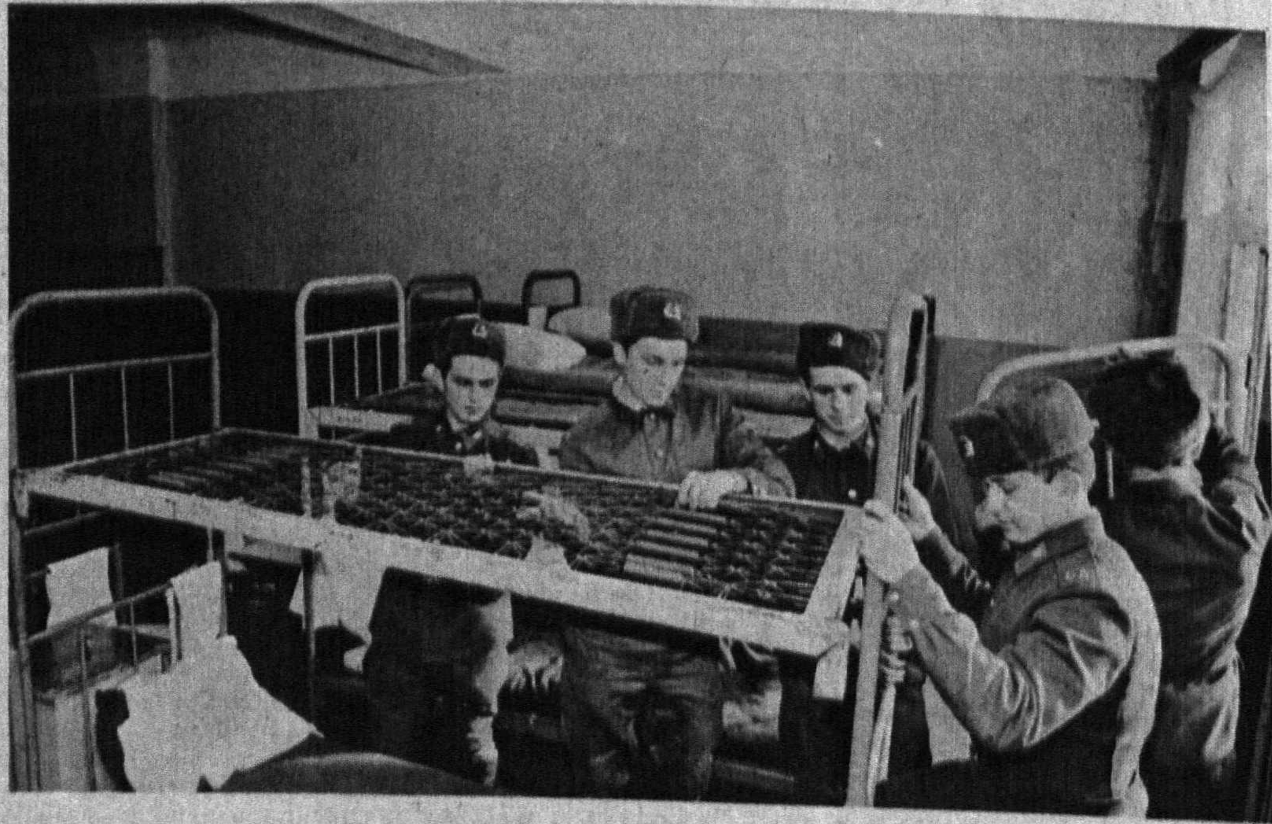

СУРАТЛАРДА: подполковник В. Германцев қочоқ Анатолий Миколенко ва унинг онаси билан суҳбатлашмоқда. Янги келганларга жой тайёрланмоқда.

В. СОЛОВЬЕВ (Укринформ—ТАСС) сурати.

«СОВУН ҲИДИ АНҚИРМИШ»

«Русия қишлоқларининг аҳволи жуда ночор, танг ҳолатда», — дея қайта-қайта бонг уришди, ҳатто қариб-қартайган кампир-чоллар қўлларида қолган ярим вайрона бундай қишлоқлар ҳаётини изга солиш юзасидан ҳукумат қарорлариям қабул қилинди. Лекин масаланинг иккинчи томони борки, бу тўғрида ўйлаш у ёқда турсин, чурқ этиб оғиз ҳам очилгани йўқ. Ўз қишлоқларини ташлаб кетган ўша кишилар ҳарқалай чўлу биёбонларга бориб қолишмагандир. Тошкентга келиб қолганлардан бирининг сўзларини тингланг-а!

— Ҳукумат эътибор бермагандан кейин яхши кун кўриш учун иссиқ ўринлар қидиришга мажбур бўлдик ва мана, худога шукр, иссиқ юртдан яхши макон топдик. Турмушимиз жойида, яшашимиз бинойидек.

Инсонга бир марта бериладиган олий насиба — тирикликнинг қадрига етиш бўйнимиздаги ҳам қарз, ҳам фарздир. Киндик қонлари тўкилган азиз гўшаларини ташлаб келган бу бечораларни айблаш ноўрин, албатта.

Аммо бизнинг қишлоқ кишиларимиз-чи? Тўғри, уларнинг турмуш тарзларини, шарт-шароитларини яхшилаш юзасидан қатор режалар белгиланмади эмас, белгиланди. Инсоф билан айтганда, жуда кўп ишлар амалга оширилди. Лекин қатағон йилларнинг қора кўланкаси, уруш жароҳатлари, турғунлик даврининг совуққонликлари қишлоқ одамларининг юрагига нина санчмасдан қолмади. Айниқса, пахта яккаҳокимлиги туфайли улар кўп қийналишди, азоб-уқубат чекишди.

Мана бу хатни ўқинг!

«Ҳамма танқидга берилиб кетди», дейишяпти. Азага борган йиғламай кулсинми?! Одамларнинг дарди, ҳасрати борки, гапиришади-да. Ҳаёт фаровон, дастурхон тўкин-сочин бўлса, йиғлашдан нима фойда?

Қишлоқи аёлларнинг куни қурсин! Таъна эшитиб, ҳалигача ўзимга келолмаяпман. Кўнглимни ёзиш учун дардимни сизларга ёзиб юбормоқдаман. Мабодо ёзганимни газеталарингга босмоқчи бўлсангизлар, номимни қўйманглар. Қишлоқ қишлоқ-да, гап-сўз бўлади? Уят!

Хуллас, таъна эшитдим. Кимдан денг? Эримдан!

Турмуш қурганимизга уч йил бўлди. У киши «Ўқийман» дедилар. Раъйимга қараганлари учун хурсанд бўлиб, рози бўлдим. Шунга ҳам икки йилдан ошди. Қайси куни уйга келганларида: «Ҳе ўл, хотин бўлмай, ўзингга қарасанг ўласанми?» дея жеркиб ташладилар. Эгнимдан тезак ,қўлимдан кир совун ҳиди анқирмиш, Алам қилди. Ўтириб йиғладим. Гуноҳим нима? Шаҳарда яшаганимда юрардим француз атирларини сепиб, пардоз-андоз қилиб...»

Эрини деб, рўзғорни деб, ўзини ўтга-чўққа урган, керак бўлса, нозик қўлларини қавартириб таппи ёпган, ўтин ёрган, кўмир ташиган бу бечора аёлнинг ўзи айтганидек, гуноҳи нима?! Шундай ҳокисор аёлга таъна қилиш, кўнглини ўкситиш инсофданми? Лекин бор айбни эркакларнинг бўйнига юклаб, мағзавани уларнинг устига ағдариш ҳам адолатдан эмас!

Иллатнинг илдизи қаерда?

Бирлашган Араб Амирлиги каби мамлакатлар ўз нефтидан кўраётган фойданинг бир қисмини келажак учун олиб қўяркан. Ҳаётда ҳар нарса бўлиши мумкин. Қишлоқ мамлакатга қанчалик кўп фойда бермайди дейсиз. Бизникилар бир кун оғир аҳволга тушиб қолишса, ёрдам бўлади, деб бир чақани четга олиб қўйишдими? Жамиятимиз шундай тузилганки, бечора бўлсанг-да ,минглаб сўм бер, у ғиринг демай олаверади. Лекин ўша ўзинг ишлаб топган пулдан олиш ҳақида оғиз очиб кўр-чи? Минглаб важлардан, керакли-кераксиз югур-югур, чоп-чоплардан жонинг ҳиқилдоғингга келади. Қишлоқ мактаблари маблағ тополмайдими? Ёки йиқилган, қишда совуқ хоналарни тиклашга, иситишга ўзларининг қудрати етмайди, деб ўйлайсизми?! Етади, ҳамма нарсага қудратлари етади. Лекин эркинлик йўқ. Тоза муҳит йўқ. Муҳит яратган тақдирдаям кўзланган мақсадга эришиш қийин. Кўнгил ночор. Имон йўқ, ҳаромдан қўрқиш йўқ! Шунинг учун ҳам ҳозиргилар: «Яхши киши раҳбар бўлмайди», дейишади. Тоза бўлмаган муҳитда ҳар қандай кишиям айнийди, бузилади. Ўғрилар орасига тушсанг, ўғри бўласан, тўғрининг орасида тўғри.

Хулосалар аниқ.

Дастлабки қадамнинг нотўғри босилгани бугун равшан бўлиб қолди.

Жамоа хўжалиги тузамиз, бир қозондан овқат еймиз деб, деҳқоннинг эркини қўлдан олиб қўйдик. Жамоа хўжаликлари кишиларни буйруқни бажарувчи ўта ночор кимсаларга айлантириб қўйди. Жонимиз учар ликопчаларнинг темирларидан ҳам қаттиқ экан. Ана шу қаттиқ жон билан ҳамон ўрнимиздан жилолмай ўтирибмиз. Демакки, ҳали-бери косамиз оқармайди, қишлоқларимизнинг обод бўлишиям даргумон.

Юқорида жамоа хўжаликлари даврини эсга олдик. Худди ўша йиллари бир қишлоқда, ўзбек қишлоғида ажиб воқеа рўй берган экан. Топганимиз ўртада бўлади, деб қишлоқдаги ҳамма сигир, қўй, эчки, товуқни отхонага қамашибди. Эрталаб кимга сут керак, кимга тухум. Каллаи саҳарлаб одамлар отхона ёнига тўпланишаркан. Бора-бора бу беъманигарчилик кишиларнинг жонига тегибди. Файзулла Хўжаев ўша қишлоққа борганда, одамлар унга арз қилишибди... Шундан кейингина маҳаллий раҳбарлар бу ишнинг нотўғри эканлигини англашган экан.

Ҳозир ҳам салла олиб кел деса, калла олиб келадиган бундай раҳбарлар оз эмас. Айнан ана ўшалар қишлоқниям, улардаги салоҳиятли кишиларниям хароб қилишмоқда. Бундай раҳбарлардан безиллаган ёшлар бошларини қайси деворга уришларини билмай сарсон-саргардон бўлиб юришибди.

Қайси йили ижодий сафарда бўлиб бир қишлоққа йўлимиз тушди. Қишлоқда янги боғча ишга тушган экан. Олтита фаррошлик ўрнига 200 дан кўп аёлдан ишга олишларини сўраб ариза тушибди. Маҳаллий раҳбарлардан бирига шунча ишсиз бор экан, уларга иш топиб беришнинг йўли йўқми, дедигу балога қолдик. «Бизда ҳеч қанақа ишсиз йўқ, — деди у зарда билан. — Бунақа агитация қилманглар. Керак бўлса, юқори ташкилотларга етказаман уйдирмаларингни!!!».

Жумҳуриятимизда ишсизлар кўплиги ҳақида гап-сўзлар бўлгандан кейин эшитдикки, ўша раҳбарнинг ўзи бу тўғрида катта бир йиғинда роса бир соат ваъз ўқибди. Аччиғи тилни ёрадиган бу гапни айтмай иложингиз қанча!

Шу пайтгача қишлоқда битта янги бино қурилса, оламга жар солдик. Совет қишлоқлари кундан-кунга чирой очиб бормоқда, дедик. Бу ҳам етмагандай чет элдан меҳмон келса ёки ўзимиздан бирор катта қишлоққа ташриф буюрса, уялмай нетмай уларни алдадик.

Поездда бир деҳқон билан суҳбатлашиб кетдим. Қишлоқда тураркан. Бир ҳангомани гапириб берди: «Қишлоқнинг бошланишида турардик. Бир куни эрталабдан деворларни сувашди, оқлашди. Дарвозамиз ёнида гараж қуришди. Битта янги мошинни келтириб тиқишди у ерга. «Каттакон келса, ўзимники деб айтасиз», деб тайинлашди. Хотин билан оғизни очиб қараб турибмиз. Нима бало, Аловиддин сеҳрли кўзадан чиқиб келдими, дея ҳайронмиз. Уйларниям ҳаш-паш дегунча ремонт қилишди. Ёпирай, тушимда кўрмаган ишлар бўлди ўзиям. Рангли телевизор, холодильник, гиламлар... Кўзимизга ишонмаймиз: тушимизми, ўнгимизми? Индини Тошкентдан катта раҳбар келди. Гаплари мулойим, хизрсифат одам экан. Бир пиёла чой бердим, ичди. Ҳол-аҳволимни сўради. Ўзимда йўқ хурсандман. Мана кўриб турибсиз, яшаш зўр, дедим. У елкамга қоқди. «Кам бўлманг, ака!» Кўнглим тоғдай кўтарилди. Уйимизга бутун қишлоқ кўчиб келган эди. Бунақаси бўлмаганди умрим бино бўлиб. Кейин денг, каттакон кетгач ,кечқурун иккита грузовой мошина дарвозамиз ёнида кўнданг бўлди. Ҳа, десам, «Олиб келган нарсаларни ортамиз, колхозники» дейишди кулиб. Ғайирлигим тутди. Ортмайсизлар, дедим. Улар яна кулишди. Мен бўш келмадим. Бир нарсагаям тегмайсизлар, дедим. Тегсанглар, ўша каттаконнинг олдига бораман, дедим. Раис ҳузурига чақириб анча алдади, қўрқитдиям. Сўзимда қаттиқ туравердим. Уч-тўрт оқсоқолга маслаҳат солсам, «катталар довлатди минглаб пулини еб ётишибди. Қўрқманг. Ҳеч нарса қилишолмайди. Бу сизнинг ҳаққингиз. Колхозда узоқ йил тер тўккансиз» дейишди. Шундай қилиб мендан ҳеч нима олишолмади».

Бу оддий ҳол.

Ҳа, хатоликлар кетидан хатоларга йўл қўйилди. Ташвиқот ҳам шунга яраша бўлди. Ўтмишимиз қораланаверди. Октябрь инқилобигача қишлоқда яшовчи аҳоли оч-наҳор кун кечирган деган белбоғсиз гапларни эшитиб, ёқа ушлардингиз. «Ота-боболаримиз бу кунларга қандай етиб келишган экан!»

Яқинда бир кундалик қўлимга тушди.

«Бу қишлоқ Бухоро амирлигига қарашли катта бир кентдир. Кентликда новвой, мисгар, этикдўз ва темирчилар бисёрдир. Ҳар хонадонда тўқувчи дастгоҳлар бўлиб, уларда дўкондорлар пишиқ ва сифатли мато тўқийдилар.

Кентликнинг кунчиқар томонида, сойликда катта бозор бордир. Расталари обод. Ҳатто ўтин бозориям алоҳида. Гўшт сероб ва арзон. Кийим-кечак, егуликлар кўп. Карнай-сурнай наволари, қизиқчиларнинг ҳангомалари, дорбозларнинг енгил ва нафис ҳаракатлари бозорга келганларнинг кўнглини мафтун этади.

Тушликка яқин қози, муфти ва уламолар бозорга ташриф буюрадилар .Ўртада чордона қурилади. Ўғрилик қилганлар, гуноҳи борлар халқ олдида жазосини оладилар.

Бозордаги молларни ўғирлаш, уларга тегиш гуноҳ ҳисобланади»,

...Энди қишлоқ кишиларини алдаш қийин. Йўл қўйилган хатоларни кўриб-билиб туришибди. Ҳукуматнинг сариқ чақаси билан кун кечириб бўлмаслигини аллақачон англаб етишган. Ўз аравангни ўзинг торт!

Улар яна кўп нарсаларни тушунишяпти.

Маданиятга эришиш учун ҳам оила чўнтаги бақувват бўлиши даркор. Қорнинг оч бўлса, китобни ўйлайсанми, овқатними? Айтиб қўйибдилар-ку, «Аввал таом, баъдаз калом», деб. Бу — ҳаёт қонуни. Унга риоя қилинмаса, кўзланган натижага эришиш қийин. Қолаверса, қишлоқ мамлакат катта қон томирининг шохобчаси ҳамдир. Ана шу шохобчага эътибор берилмаса, юрак бир текис урмайди, уринишлар беҳуда кетиб, оғриқлар танага азоб бераверади.

Лекин минг шукрки, ўзбек қишлоқлари ўз одамларини сақлаб қолди. Биз ютқаздикми? Йўқ, ютдик! Катта қийинчиликлар эвазига бўлса-да, биз ўзлигимизни сақлаб қолдик. Ўзлигини сақлаган, ўзлигини унутмаган халқ бугун бўлмаса, эртага албатта бахтини топади.

Тўлқин ҲАЙИТ.
«Ёш ленинчи» мухбири.

Дашнободнинг йигитлари

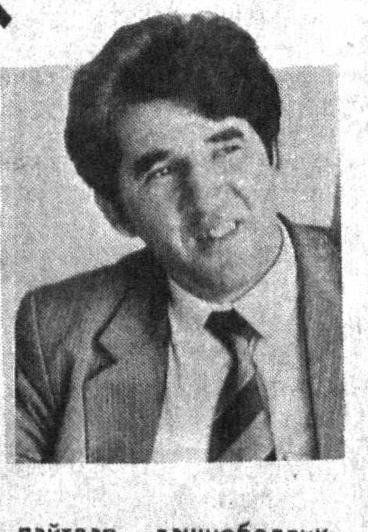

Бир пайтлар дашнободликлар зорланиб шундай дейишарди: «Тоғни урса талқон қиладиган азаматларимиз жуда кўп. Аммо ҳамон биздан на олим чиқяпти, на ҳофиз».

Уларнинг зорланишлари тангрининг қулоғига етган экан шекилли, мана, бирин-кетин орзулари вожиб бўляпти.

«Муроджон Қаюмов! Сариосиё!»

Ўзбекистон ойнаи жаҳони сухандони Муслим Йўлдошевнинг таниш овози қулоғингиз остида акс-садо беради. Хаёл пардаси очилиб, кўз ўнгингизда йигит қиёфаси намоён бўлади. «Бу анаву-ку!» дейсиз беихтиёр.

«Дадам айтдилаки, далага чиқиб ишла! Ўлмайсан, дедила! Шу кунгача терган пахтам тўрт тоннадан ошиб кетди. Ўлмасам, яна икки тонна пахта териб бермоқчиман!»

Мана шу йигит йўргаклигида онасини кулдирган... Бунисига ишонмаслигингиз мумкин. Лекин «Қизиқчи — 90» кўригига келатуриб, уйида бўлган ҳангомани айтсам, ишонишингиз аниқ.

Ўзининг айтишича, эрталаб йўлга ҳозирлик кўраётган пайтда онасига: «Ман Тошканга кетяпман. Қизиқчи ёшларнинг кўриги бўларкан, ўшанга қатнашмоқчиман», — дебди.

Содда она, қизиқчиси нима-ю, кўриги нима, қаёқдан билсин.

— Нима, нима! — дебди хуноби ошиб. — Тошканда пишириб қўйибдими санга! Ма, ўроқни ол-да, молларга ўт ўриб кел боғдан. Ҳали отанг кесин, қараб тур!

Муродбек қарасалар аҳвол чатоқ. Бу эшикдан кириб, нариги эшик остонасида ўроқни қолдирибдилар-да, қайдасан Тошкент, деб йўлга тушибдилар...

Олти яшарлигида битта шеър тўқиб, тарсаки еган ҳам шу Муродбек бўладилар. Ўша йиллари Дашнободда фақат битта бригадада анор етиштириларди. Муродбек олти ёшлари билан юзлашган йили ҳосил мўл бўлди. Еган ҳам еди, емаган ҳам. Энди бригадирни-ку қўя туринг! Муродбек ҳам келиб-келиб айнан шу бригадирни ҳажв қилса бўладими? Кўчага чиқди дегунча болакайнинг атрофини дув одам босади. Биров писта тутқазади, биров танга! Бола-да, қош қайирмайди: айтишдан чарчамайди, зерикмайди, энг зўр томони қўрқмайди — айтаверади.

Дашнободнинг боғлари кўп одамни маст қилди,

Анорларининг зўрини биргад сотиб ҳас қилди!

Буни бригадир ҳам эшитган. Бир куни қараса, Муродбек нўхотдек пилдираб келяптилар.

— Ов, бола!

— Лаббай, аважон! — деганлар Муродбек бидиллаб, ҳатто қўлларини кўксиларига босиб, таъзим қилганлар: — Ассалому алайкум!

— Сан анаву биргад ҳақида яхши ҳажв айтар эмишсан, ростми?

— Рост, аважон, рост!

— Менгаям айтиб бергин, отда қатайса қилдиртираман!

— Хўп бўлади, аважон!

Муродбек қўлларини белларига тираб, овозни баландлатганлар.... Бир вақт елкаларига қарсиллаб қамчи тушган.

— Ҳой, аважон, нега урасиз? У киши сизди қариндошингизми? Кечирасиз, — деганлар жовдираб. Елкаларига яна қамчи тушгач, билганлари, бу ўша ўзларининг «қаҳрамонлари». Обрўнинг борида ҳажвиянинг қолганини насия қилиб, ура қочганлар...

Мана шунақа йигит бу Муродбек деганлари. Унинг ҳангомалари ҳақида соатлаб, кунлаб гапириш мумкин.

... Она... содда она Тошкентдек катта шаҳарга қочиб кетган бебош ўғлини саккиз кун сил бўлиб кутган! Саккиз кун! Айтишга осон!

«Қизиқчи—90» кўригининг биринчи босқичида салкам 100дан ошиқ иқтидорли қизиқчи ёшлар куч синашишди. Уларнинг орасидан фақат 14 нафаригина финалга йўлланма олди холос. Финалгача бориш Муродбеккаям енгил бўлмаганлигини шундан ҳам билиш мумкин. Унинг таржимаи ҳолиям қисқагина. Сариосиё «Феруз» ансамбли қатнашчиси, Тошкент маданият олий билимгоҳида таҳсил оляпти. Бори шу, холос!

Саккизинчи куни денг, Муродбек қўлда магнитофон, эгниларида янги костюм-шим, лабда кулги билан уй остонасидан кўриниш берадилар.

— Мана, қизиқчилар кўригида қатнашиб келдим, она! Зўр экансан, деб манаву магнитофонниям бериб юборишди. Телевизорданам кўрсатамиз дейишди.

Она шайтон ўғлининг гапига бир ишонди, бир ишонмади. Лекин гапи рост экан, телевизордан кўрсатишди уни.

Ота унга оқ фотиҳа бера туриб шундай деди:

— Энди кўп билан мулоқотда бўлишинг тайин, сан боланинг. Қулоғингга осиб ол: остонангга келганни ранжитма. Камбағалга кўпроқ қайиш. Одамгарчиликни биринчи ўринга қўй!

* * *

Бирор кишининг номи чиқдими, бас, ҳамду санога тўла мақолалар тайёрланади, кетма-кет чиқишлар қилинади. Ҳатто айримлар бундай истеъдодларни ўзлари кашф этаётгандай мақтаниб ёзишади. Ҳов биродар, бу бечоранинг ном чиқаргунча она сути оғзидан келди, шу кунгача қаерда эдинг, дейдиган инсофли ё топилади, ё йўқ. Тўғри, номи чиқмаган киши тўғрисида ёзиш — чўлда гул ундираман, деган гап. Эртанинг масъулиятини ўйлаш жоиз. Аммо истеъдодли киши туман орасидаги хира юлдузга ўхшайди. Эрта бўлмаса, индинга бориб, туманнинг тарқалиши аниқ. Қолаверса, муллонинг бисмиллосидан, гап сўзидан, фикрлашидан, билимидан унинг нимага қодирлигини, эртага халққа нима бера олишини билиб олиш мумкин.

Исомиддин Турдиев ҳақида нима дейиш мумкин?

Шоир Сирожиддин Саййиднинг гапи эсга тушади:

— Эшитдик, овози дуруст экан шу боланинг!

Унча-мунчани тан олмайдиган санъаткор акамиз ҳам шунга яқинроқ гапирдилар:

— Ўз устида ишласа, одам бўлади.

Исомиддин икки-уч йил қишлоқдаям ишлаб кўрди. Лекин кўнгли тинчимади. Биргина истеъдоднинг ўзи кифоя эмас экан, катта муҳит, катта давраларнинг нафасидан ҳам баҳраманд бўлмоқ лозим экан.

У акаларига ўхшамади. Тахтадан рубоб ясаб, ўзича қўшиқ хиргойи қилиб юрар, ота-онаси буни ўткинчи туйғу, деб ўйлашарди. Уларниг оиласида санъаткор йўқ эди. Бу оиладан санъаткор чиқади деб ҳеч ким ҳам хаёлига келтирмасди. Лекин толе экан, тақдир экан. Исомиддин шу йўлни танлади.

Бир гал раҳматли отасининг шеърини топиб олиб, куйга солди, ижро этди. Ўшанда онаси кўзига ёш олиб: «Илоё, бахтингни берсин, болам», деди.

Тошкентга келганига бир ой бўлгани йўғу, у нуқул онасини ўйлайди.

— Ҳамиша ёнларида бўлиб, хизматларини қилиб юргим келади, — дейди.

Онани ўйлаган, онани эъзозлаганнинг бахти зиёда бўлиши аниқ.

Яна нима дердик?

Истеъдоди, ҳунари бор экан, халққа хизмат қилсин. Ҳазрат Навоий ҳам бежиз айтмаганлар:

Ҳунарни асрабон нетгумдур охир,
Олиб тупроққаму кетгумдир охир!

Сурхондарё вилояти.

* * *

СУРАТЛАРДА: (юқорида) Исомиддин Турдиев ва Муроджон Қаюмов.

Муҳаммад АМИН суратлари.

Ҳамқишлоқлар

ЧОЙХОНАЧИ ЧОЙ ДАМЛАР, ЮЗИ ОФТОБДАЙ ИССИҚ...

Р. ЖУМАНИЕЗОВ суратга олган.

Ҳаммамиз ишга шошиб жўнаймиз. У эса ҳар куни ишга кетаётиб ҳам, ишдан қайтаётиб ҳам, отасига учраб ўтади. Ишдан кеч қолса ҳам, кеч қайтса ҳам унга барибир.

Унга ҳавасим келади. Ўзининг ҳам руҳи тетик. Бироқ ҳамма ҳам шундайми!

Ота! Қанчалар қадрли сўз. Айниқса, мен каби ота меҳрига тўймаганлар учун янада қадрли. Иш юзасидан ёки кўча-кўйда кимнидир отадан айрилганини билиб қолсам, ёки бирон қоракўзнинг номард ота ташлаб кетган тирик етим эканини сезсам, қийналиб кетаман. Дардларига шерик бўлгим келади.

Отангиз дуо қилса...

Хизмат юзасидан бир беморни кўриб, дори-дармон қилиб, уйидагиларга маслаҳатларимни айтиб чиқиб келаётсам 3-4 болали катта ўғли менга бепарволик билан сўз қотди:

— Шу бобой жуда жонга тегди. Бунинг устига ҳеч тили тийилмайди. Ўғил-қизларимни ҳам уришиб, тергаб туради. Илтимос, дўхтир, шу, ҳалиги тезлатадиган дорингиздан...

Бошимдан қайноқ сув қуйилгандек бўлди. Лекин босиқлик билан бизнинг тиббиётда бундай йўл йўқлигини, ҳатто душман ва жиноятчиларни ҳам даволашга бурчли эканимизни айтдим. Баъзан шундай нонкўр фарзандларни ҳалиям ер кўтариб юрибди, деб ҳайрон бўламан.

Ота назари, катталаримизнинг айтишича, тошни ҳам кесар эмиш. Яхши оталаримизнинг эзгуликлари баъзи ёмон оталар соясида қолиб кетмасин. Мен бугун отам руҳига дуо қилаяпман. Отаси бор дўстларим! Отангизнинг дуосини олишга шошилинг.

Неъмат ОРИПОВ,
Андижон вилояти.

Муштарий танқид қилади

Тақдиринг не кечар, қизалоқ?

Қўшни қишлоққа тўйга бордик. Дастурхон тўкин-сочин, истаганинг муҳайё. Ҳаммаси кўнгилдагидек. Бундай пайтда дилдан яйралиб-ёзилиб ўтиргинг келади. Аммо...

Ўйинчи ўртага чиқди. Рақсга тушишини кузатиб, таъбим хира бўлди. У кўзини сузиб, ўзига ярашмаган қилиқлар қила бошлади. Чойнакларда ичимлик келтирилди. Келин-куёвнинг ували-жували бўлиши учун қадаҳлар кўтарилди. Ўйинчи аёл шиpакайф йигитларни ўзига қаратиш учун ярашган-ярашмаган бачкана хатти-ҳаракатлар қиларди. Бир пайт унинг этагидан тортқилаётган қизчага кўзим тушди.

— Ойи, уйқум келяпти, — деди гингшиб.

Ўйинчи аёл унинг қўлига бир даста пул тутқазди-да: «Бор, ўтириб тур», — деди.

Мен қизчанинг ёнига бориб, уни саволга тутдим:

— Нега даданг билан қолмадинг?

— Адам йўгла!

...Тўйдан кўнглим тўлмай қайтди. Қизалоқнинг қиёфаси кўз олдимдан нари кетмайди. Бола азиз, тарбияси ундан азиз. Тақдири не кечаркин унинг?

Қулоқларим остида қизчанинг сўзлари янграйди:

— Ойи, уйқум келяпти!

Э. ХИДИРОВ

Кўнглим тарс ёрилай деяпти

Олти сўтих ер. Оёғинг сиғса, қозонинг сиғмайди, қозонинг сиғса... Бошингизни қашийсиз: нима қилсамикин? Уй қурсанг, бир парча ер қолади. Экин-тикин етиштирасанми ё мол-ҳол боқасанми? На унисига етади, на бунисига. Бир қарорга келгунингча, солиқ ҳам лопиллаб кўзингни ўйнатади. Ер отангдан қолган мерос эмас, давлатники. Солиқни тўлашга мажбурсан. Сени уйинг билан унинг сариқ чақалик иши йўқ. Ер олдингми, уддала!

Қўшнинг ҳам сен каби дардчил. Дардини ёради. Ярангга туз сепилади.

— Ҳеч бўлмаса, 15 сўтихдан берса бўлмайдими?! Оғзинг мой кўргандай бўларди!

Ер ўлчовчиям тўнка эмас, одам.

— Ака, мен ҳам сиз каби бандаман, — дейди бўйнидаги гуноҳини соқит қилиш учун.

— Одам кўп, ер оз. Бир парча бўлсаям, текканига шукр, демайсизми?

Олти сўтих ер...

«Ашёларнинг хосиятлари» китобини ўқидим-у хаёлга ботдим. Туя сутини қаердан топамиз? Сигир сутига зормиз-у, унга йўл бўлсин!

Пудина қишлоғи, аҳолисиям 6-7 сўтих эмас, туя бўлмаса-да, мол-ҳол боқишга етадиган томорқа олиш илинжида куйиб юришибди. Ульянов жамоа хўжалиги раиси Шокир Тўрақулов ҳам ваъда чегарасидан нарига ўтмаяпти. Балки, унга ҳам оғирдир. Лекин раҳбар бўлдингми, вазифангни уддала-да, халққа қайишмайдиган раҳбарнинг кимга кераги бор.

Олти сўтих ҳовли олган кишининг гапи яна юрагингни зирқиратади.

— Ер олсанг, ўн-ўн беш сўтих ол. эркин нафас оласан!

Пудина қишлоғидагилар қачон «эркин нафас олишаркин?!»

Олти сўтих ер...

Кўнглим тарс ёрилай деяпти, азизлар!

Сафо ОМОНОВ,
Қашқадарё вилояти,
Косон ноҳияси, Киров қишлоқ Шўроси,
Пудина қишлоғи.

КАМАЛАК

ДАМ ОЛИШ САҲИФАСИ

«Бахтингдан кўр»

Одамлар сиёсатдан зерикди. Уйда ҳам, кўчада ҳам, ишхонада ҳам сиёсат. Булардан қочиб ойнаи жаҳон қулоғини бурасангиз унда ҳам. Бу билан ҳаётдан нолимоқчи эмасмиз. Вақти келиб ўз изига тушиб кетар.

Ойнаи жаҳон ижодкорларига андаккина эътирозимиз бор. Шундай оғир пайтда ёшларбоп кўрсатувлар бир оз камайгандек. Хайрият, фикримизни инкор этадиган янги кўрсатувга «Тошкент» студияси ходимлари қўл уришди. Ортиқча бошқотирмаларсиз, лоақал бир соат, ярим соат ёшларни — кўрсатув иштирокчилари ва томошабинларни емиш-киймиш навбатларидан, бозор талашлари, нарх-наво можароларидан ҳоли қилувчи бу дамлар шояд эртанги кунимизга умидимизни оширса. Бахтли, омадли, нурли кунларга илинж уйғотса. Кўрсатувнинг муддаоси шу. Унинг номи «Бахтингдан кўр». Унда элликта иштирокчи (ҳар бирининг ўз рақами бор) қатнашади. Агар кўрган бўлсангиз «Спортлото»да ютуқни аниқлаш учун ноғора айлантирилиб, рақамли шарлардан фойдаланилади. Бу кўрсатувда ҳам шундай. Ўйинни давом эттириш ҳуқуқини қўлга киритганлар шу тариқа аниқланади. 16 нафар иштирокчидан кейинги босқичга 8 киши чиқади. Улар махсус ишланган мосламага шарни (пастки қисми айланади, унинг катакчаларига ҳар хил рақамлар ёзилган) ташлашади. Агар шар кўк катакка тушса «мукофот», қизилига тушса «жарима» — ўйиндан четлатиласиз. Очколар нисбатига қараб 8 нафар иштирокчи кейинги босқичга қўйилади. Шартлар нимадан иборат? Оммавийлашиб бораётган дартс ўйини, компьютер орқали автомобилни бошқариш ва ҳарфлардан сўз тузиш.

«Бахтингдан кўр»нинг биринчи сони тез орада экранга чиқади. Бироқ иккинчи кўрсатувда иштирок этишни хоҳловчиларни рўйхат қилиш бошланди. Бунинг учун 21 апрель куни соат 11 дан 13 гача «Ёшлик» спорт аренасида жойлашган «Пахтакорчи» ишқибозлар клубига бориб учрашиш лозим. 44-50-20 рақамли телефон орқали қўшимча маълумотлар олиш ҳам мумкин.

Мирза АБДУЛЛА.

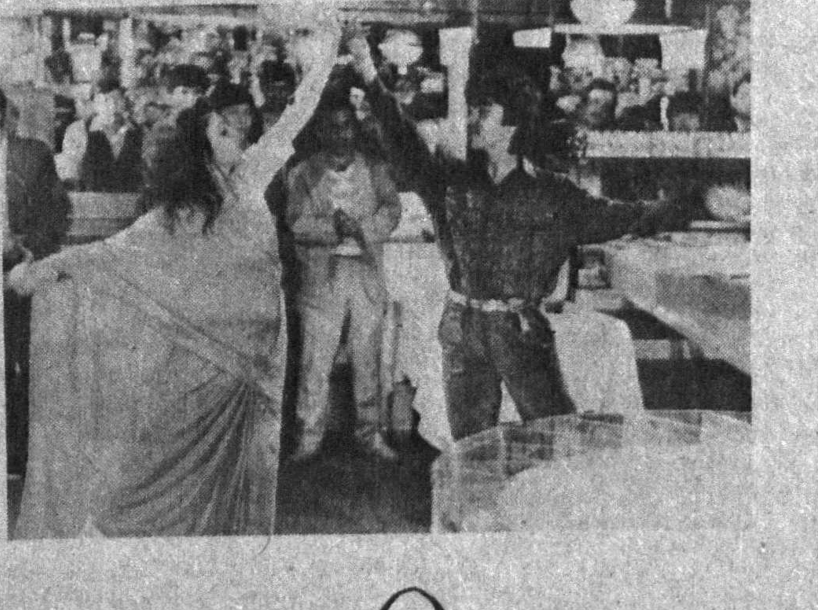

СУРАТЛАРДА: кўрсатув пайтидан лавҳалар.

Суратчи Даврон АҲМАД.

Бегим кунлар

(Ҳикоя)

Бугун ҳавонинг заҳри кетди. Кампир ҳассасига таяниб, айвонга аста чиқди. Ҳовли бурчидаги қайрағоч шохларида қушлар чирқиллайди. Кеча ёмғир илвиллатиб кетган боғлардан ҳовур кўтарилади. Қопқора лайча кучук у ёқдан бу ёққа ирғийди.

Кампир узун сўлиш олди, кун мўлроқ тушиб турган харракка ўтирди. Дарахт остидаги барглар турли тусда товланади.

Гала чумчуқ чирқиллаб пешайвонга қўнди.

— Ҳа, қирғинда кетларинг-а, — ориққина, сарғиш жувон қарғанганича пешайвонга ёйилган майиз томон чопди.

Чумчуқлар «гур» этиб ҳаволанди-ю, рўпарадаги яланғоч дарахтга ёпирилиб қўнди.

— Ойи, қарамайсиз ҳам, бунақада бутун майизни еб битиради-ку, — жувон таъначомуз кампирга қаради.

— Ҳа, энди мен сенга шолипоядаги қўриқчи бўлдимми, — кампир иддао билан юзини терс бурди. — Мен сенга қайнона эмас, келинман, келин.

Жувон бир муддат оғиз жуфтлаганича жойида туриб қолди. Тилида турган гапини айтолмади. Унинг нима демоқчи бўлганини кампир тушунди. «Ҳа, сиз менга қайнона эмассиз!»

Кампир ҳассасини бошқатдан нам ерга ботирди. Кун кифтларини илитиб, баданига хуш ёқди. Кўз олди живирлади. Хаёли йироқлаб кетди.

Боғни гир ўраган жийдазор гулга кирган. Гул иси бошни гангитади. «Тўқ-тўқ-тўқ»...

Кели даста бир меъёрда овоз чиқаряпти.

Кўйлагини липпасига қистириб олганича ўғирда жўхори янчаётган Шаҳодатнинг қулоғига янгаси шивирлаб кетди.

— Сизни ўша келганларга нон синдирди.

Шундан буён юрагига ваҳима аралаш, ҳаяжон оралади. Бунгача ҳеч бундай ҳолатга тушмаган эди. Шаҳодат ҳозирга довур оёқларигача музлатиб юборган ўша кунни унутолмади.

Худойимдан айланай, кейин бир кунлар бўлдики, йили бир тутам бўлди. Кўп кунлари ёддан кўтарилди.

Бу дунёда нима борки, бари ўткинчи бўлар экан.

— Чиққан қиз ёвдан ёмон. Энди икки эрни эскитдинг, бунисига йўқ дема, боласи бор, боланг бўлади, — Раҳматли онасининг сўзлари қулоқлари остида жаранглади.

Вой, тавба, вой тавба, қандай эскитибди? Худо охирини айтмаса нима қилсин.

Шу Ғойибини топмагунча кўрган кунни кун демади. Бировникини асради, ўзимники деди, авайлади, ўйлади, жойлади. Лекин, бу келин деганлари нақ илон бўлди. Индамай чақиб олади.

Кампир ердан кўзини олиб йироқларга кўз тикди. Олис тоғлар яқинлашди, тиниқлашди.

— Ойи! — Кампир бош кўтарди. Рўпарасида келини турибди. Жувоннинг юзида ҳадик-пушаймон.

— Ойи, кўйлагингизни ечинг, кир юваяпман.

«Ҳа, қилиғи ўзига нашъа қилибди-да, — кампир бироз енгил тортди. — Ҳай, инсон боласи-да, тили бор, жағи бор...»

Кампир индамади. «Дарровда ризолик билдирсанг, бошга чиқади». Келин қайнона сукутидан саросималанди. Сўзга оғиз жуфтлади-ю айтолмади. Кампир келиннинг ҳолатини тушунди.

— Ҳа, худойимга шукур, — кампир харракдан қўзғалди. Чумчуқлар яна гур этиб пешайвонга ёпирилди.

— Ҳай, кетларинг-а! — кампир айвон томон ҳасса ўқталаркан, зимдан келин тарафга назар солди. Келин кўринмади.

Кампир аста-секин зиналардан ўз хонасига чиқа бошлади.

Маъсума АҲМЕДОВА.

Умри қўшиқларда давом этади

Яқинда Ўзбекистон Халқ артисти Ботир Зокиров хотирасига бағишланган ёш эстрада хонандаларининг анъанавий жумҳурият кўрик-беллашувини ўтказиш ташкилий қўмитасининг йиғилиши бўлиб ўтди. Унда ташкилий масалалар кўриб чиқилди ва ҳакамлар ҳайъати аъзолари тасдиқланди. Шу муносабат билан мухбиримиз ташкилий қўмита раиси Олимжон МУҲИДДИНОВ билан мулоқотда бўлди.

— Олимжон ака, кўрик-беллашувни ўтказиш ғояси қачон туғилди?

— Хабарингиз бор ташкилий қўмитамиз аъзолари бир қатор кўрик-беллашувларни («Камолот-89, 90», «Қизиқчи-89, 90», «Нафосат-90») ташкил қилган эди. Ушандаёқ ёш эстрада хонандалари жумҳурият кўрик-беллашувини ўтказишни дилимизга тугиб қўйгандик. Бундан ташқари ёшларимизнинг эстрадага бўлган қизиқиши ҳам туртки бўлди.

— Уни ўтказишдан кўзланган мақсад нима?

— Ёш иқтидорларни кашф этиш, миллий эстрадани ривожлантириш, қолаверса, халқимизнинг севимли фарзанди Ботир Зокировнинг номини абадийлаштириш. Унинг умрини қўшиқларда давом эттириш.

— Олимжон ака, кўрик-беллашувда қатнашишни хоҳловчилар кўп бўлдими?

— Ташкилий қўмитамиз номига 150 дан зиёд ёш хонандалардан аризалар тушди. Яқинда беллашувнинг биринчи тури бўлиб ўтди. Ҳакамлар ҳайъати томонидан 25 нафар ёш ижрочи танлаб олинди ва иккинчи турга йўлланма берилди.

— Кечирасиз, ҳозир халқимиз миллийликка интилаётган бир даврда эстрада хонандаларининг кўригини ўтказиш қандай бўларкин?

— Биласизми, эстрада бутун дунёни забт этган бугунги кунда уни дунёнинг ҳар бир бурчагида тушунишади. Лекин ҳар бир миллатнинг эстрадаси ўз миллийлиги билан ажралиб туриши керак. Ботир Зокиров дунё эстрадасини таҳлил қилиб, ўзбек миллий эстрадасини яратди. Бу беллашув ҳам миллийликка таянган ҳолда бўлиб ўтади.

— «Камолот-90» кўрик-беллашувидан кейин таҳририятимизга муштарийлардан кўплаб хатлар келди. Уларнинг кўпчилиги унинг холис ўтганига шубҳа билдиришган ва ранжиганини баён қилганлар. Бу кўрик-танлов ҳам...

— Иш бор жойда, камчилик бор. Ҳамма одамнинг кўнгли бир хил эмас. Кимгадир ёқади, бошқасига йўқ. Ҳаммага бирдек бўлиш қийин. Бундан ташқари томошабинларимиз мутахассислардек ҳақиқий санъатни қабул қилишга тайёр эмас, деб ўйлайман.

— Ҳозирги кунда ойнаи жаҳонда чиқаётган баъзи бир эстрада хонандаларининг айтаётган қўшиқларининг матнлари шеъриятдан йироқ. Ҳайъат қўшиқ матнларига эътибор берадими?

— Албатта. Шунинг учун ҳам ҳакамлар ҳайъатига шоир Муҳаммад Юсуфни киритганмиз.

— Агар сир бўлмаса, ташкилий қўмитангиз келажакда яна қандай ишларни режалаштираяпти?

— Режаларимиз кўп. Насиб қилса, Ўрта Осиё миқёсида Ботир Зокиров хотирасига бағишлаб яна эстрада хонандаларининг кўрик-танловини ўтказмоқчимиз.

— Бу кўрик-беллашув бугунги диққинафас кунимизга тоза ҳаво, янгича маъно олиб киришига тилакдошман.

— Раҳмат.

Жуманазар НУРИММАТОВ.

ҚАҲВА ЎРНИГА ЖИСМОНИЙ ҲАРАКАТ

Катта ёшдаги одамнинг мияси ўртача 1500 грамм бўлиб, ўпкага кирган кислороднинг учдан бир қисми мияга сарфланаркан. Маълум бўлишича, ақлий фикр юритиш қобилиятининг сусайиб кетишига (айниқса, асабий толиққанда) кислород етишмаслиги натижасида миядаги қон алмашинувининг бузилиши сабаб бўларкан. Шундай пайтда кўпчилигимиз қаҳва ёки аччиқ чой ичамиз. Бироқ аниқланишича, ҳар ҳолда бундай қилишнинг ижобий натижаси жуда паст экан. Яхшиси ақлий меҳнат билан шуғулланувчилар ҳар бир ярим, икки соатда 2-3 минут давомида жисмоний ҳаракат, тўғрироғи, машқ қилгани маъқул, яъни бошни ҳар хил йўналишда ҳаракатлантириш керак.

Ишнинг унумли бўлишини хоҳласангиз юқорида айтилган машқларни бажаришдан эринманг.

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

ПРЕЗИДЕНТЛАР ҚАНДАЙ САЙЛАНГАН?

● БУ САВОЛ кўпчиликни қизиқтириши табиий. Шунинг учун яқинда «Рабочая трибуна» рўзномаси бу саволга жавоб бўладиган маълумотларни эълон қилди. Масалан, АҚШнинг ҳозирги президенти Жорж Буш 1988 йилги сайловда 53,3 фоиз овоз олиб, ушбу лавозимни эгаллаган. Сайловда овоз бериш ҳуқуқига эга бўлган америқоликларнинг ярмидан сал ортиқроғи қатнашган, холос.

Франгистоннинг ҳозирги президенти Франсуа Миттеран эса 1988 йилги иккинчи тур сайловда 54,02 фоиз овоз олиб ғалабага эришган. Сайловнинг биринчи турида сайловчиларнинг 81,38 фоизи қатнашган бўлиб, 34,11 фоизигина Ф. Миттеран томонда бўлган. Иккинчи сайловда эса сайловчиларнинг атиги 14,6 фоизи қатнашган, холос.

Энди Австрия жумҳурияти федерал президентининг шу лавозимга сайланиши ҳақида тўхталадиган бўлсак, шуни айтиш мумкинки, 1986 йил мамлакатнинг 8 миллионлик аҳолисидан 4,5 миллиони сайловда қатнашиб ва шу қатнашганлардан 53,9 фоизини ўзига «ром» этолгани учун Курт Вальдхайм тахтга ўтиришга муваффақ бўлган.

Яқинда сайланган президентлардан бири бўлмиш Лех Валенса 74,25 фоиз овоз олган. Аслида Польшада 27,5 миллион киши сайловда овоз бериш ҳуқуқига эга. Шундан 16,7 миллион нафар польяклар сайловда қатнашган.

РАНГ — БУ МУҲИМ БЕЛГИ

● ҲИНДИСТОНДА рангларга алоҳида эътибор билан қарашади. Ҳатто у ерда худоларнинг ҳам ўз ранглари бор. Масалан, Шива худоси — оқ, Брахма — қизил, Вишну худоси эса мовий рангда. Хотин-қизларнинг кийим-кечагида ҳам ранг муҳим ўрин тутади. Ҳинд аёллари турмушга чиққан дастлабки кезлари қизил кийим кийишади, чунки бу ранг севги ва садоқат рамзи. Заъфарон ранг — уйғониш ва ҳаёт тантанасини акс эттиради. Бу баҳор билан манго дарахтининг илк чечаклари билан, жанубий шамолнинг эсиши билан боғлиқ. Долчинранг ва қора ранглар эса мотам белгиси.

БОШ ОМОН БЎЛСА...

● ЯПОНИЯ парламентининг қуйи палатаси биноси ғаройиб усулда қурилган, яъни бинонинг шипи шишадан. Аслида бу мамлакатда ер силкинишлари тез-тез бўлиб туради. Шунинг учун залдаги ҳар бир ўриндиққа қутича ўрнатилган. Қутичанинг не хосияти бор экан, деб ҳайрон бўлаётгандирсиз. Унинг хосияти шундаки, парламент мажлиси бўлаётган пайтда ер қимирлаб қолса, ҳамма ўша қутичаларни бошига бостириб кийиб олади. Ахир бош омон бўлса...

ИШҚИБОЗЛИКНИНГ ҚУРБОНИ БЎЛДИ

● ЖАНУБИЙ АФРИКАЛИК 25 ёшли Гэйвин Пилати коллекция ишқибозларидан. У эсини танибдики, қурол-аслаҳаларни йиғиб боради. Лекин яқинда у ўз ишқибозлигининг қурбони бўлди. Ўз коллекциясидаги 35 миллиметрли зенит снарядини кўрмоқ учун қутидан чиқараётганида портлаб кетди.

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

ЧЕКИШДАН БОРМИ?

Келгуси йили Барселонанинг Олимпия қишлоғига ёзги ўйинларни томоша қилиш учун ташриф буюрасиз. Бу ерда харидингиз учун истаган ҳамма нарсалар топилиши мумкин. Фақат тамаки ва спиртли ичимликлардан ташқари. Олимпиада ташкилотчилари шундай қарорга келишди.

Мусобақаларнинг нимаси кўп — ҳаяжонли, ғамли дамлари кўп. Ғалаба нашидаси сизни ҳар қандай қонун-қоидага бўйсуниб ўтиришга қўярмикан? Ёки мағлубият алами қаердандир тамаки топиб, бирров чекиб олишга мажбурламасмикан? Байрам хурсандчиликларини дўстларингиз билан нишонлашни шампан виносиз, қадаҳларсиз қандай тасаввур қилиш мумкин?

Тақчил моллар учун бомбапаноҳ

Бомбапаноҳда жуда тақчил моллар омбори топилди...

Целлофан халтадаги минг-минглаб пуллар...

Ярим тунда келган меҳмон қўлида болта билан ертўлага тушади...

Кумушдан тўқилган колготкалар...

Йўқолган эр қўшни шаҳардан топилди...

Бу ва бошқа саргузашт воқеалар оператив тергов гуруҳи қатнашчилари муаллиф бўлган ҳужжатнинг асосини ташкил этди. Давлат

Хавфсизлик Қўмитасининг Наманган вилоят бошқармаси, вилоят прокуратураси ва ички ишлар бошқармасининг ОБХСС ходимлари Янгиқўрғон ноҳия Кенгашининг халқ депутатлари М. Отамирзаев ва Т. Усмоновлар билан биргаликда Янги ҳаёт қишлоғидаги 33-дўконни текширдилар ва...

Ҳозир, қаёққа қараманг, тақчиллик авжига чиққан бир пайтда дўконнинг бўм-бўш пештахталари ва ёрдамчи хоналари қишлоқдаги ана шу кўзга унча илинмайдиган савдо шохобчасининг тўлақонли эгалари эр-хотин Д.лар учун ниқоб хизматини ўтаб келган. Улар ишни ўз оилаларидагидек, ими-жимида олиб боришган. Хотини дўкон мудираси, эри эса сотувчи бўлиб хизмат қилган. Бу шунчаки расмиятчилик учун қилинган иш эди. Аслида эса эри Обиджон бутун ҳисоб-китобни олиб борарди. Оператив ходимлар текшириш ўтказилган куни у билан таниша олмадилар — хотинининг гапига қараганда, у зарурат туғилиб,

Энг оддий ҳисоб-китобларга (эски нархлар бўйича) қараганда, бу ерда коньяк дамламаси, турли навдагиароқлар, шампан виноси, сарёғ, кўк чой, болалар пўстини, газмоллар, енгил автомобиллар учун 87 минг сўмлик аккумуляторлар сақланаётган экан. Бунга темир сандиққа яшириб қўйилган тилла заём ва нақд пулларни ҳам қўшасиз. Бу яна 10 минг сўмга яқин пулни ташкил этади. Боз устига қутилар орасига 40 минг сўм пул жойлаштирилган целлофан халта ҳам палапартиш яшириб қўйилибди.

Улар оддий йўл тутишган эди — яширин дўконнинг ишлари кенг қулоч ёйганди. Ер ости омборининг «эгасини» ҳам топдилар — у Обиджоннинг акаси Комилжон экан.

Обиджоннинг хотини — дўкон мудирасидан ана шу бир дунё моллар учун тегишли ҳужжатни кўрсатишни сўраганларида у жуда ҳам ажабланди. Саргузашт воқеалардаги сингари қоғозлар ҳам кўздан ғойиб бўлганди.

зудлик билан Тбилисига учиб кетган экан. Шундай қилиб десангиз, дўкон бўм-бўш. Лекин паноҳгоҳда... истаган молларингиз тўлиб-тошиб ётибди.

Йўқ, Д.лар оиласи уни душман тўсатдан ҳужум қилиб қолганида сақланиш учун бунёд этган эмас. Паноҳгоҳ қурилиш идораларидан бирига қарашлидир. Лекин унинг мустаҳкам бетон деворлари олдига ниҳоятда тақчил ашёлар қандай келиб қолганини тергов аниқлайди, албатта.

Лекин аслида бундай қоғозлар бўлмаган ҳамдир. Топилган нарсаларнинг ҳаммаси Янгиқўрғон ноҳия матлубот жамиятининг улгуржи базасига топширилди. Молларнинг бир қисми аҳолига сотилди.

Кўриб турибмизки, бу ишларнинг ҳаммаси ўз вақтида қилинган экан. Ҳолбуки, шу куни эрталаб соат 4 яримларда болта ушлаб олган киши секингина бомбапаноҳга кириб келди ва шу заҳотиёқ қуршаб олинди. Оператив ходимлар тунда кел-

ган меҳмоннинг кимлигини тезда аниқладилар. У Обиджоннинг акаси бўлиб чиқди. Бироз кечикилганда, тanқис молларнинг алангаси осмонга чиқар экан. Паноҳгоҳда ҳар эҳтимолга қарши бензин тўлдирилган иккита канистра яшириб қўйилган эди.

Қидирув давом этди. Натижада яна мўл «ҳосил» йиғиштириб олинди. Д.лар хонадонининг уйдаги кичик омборидан иккита ИЖ-Планета-3 мотоцикли, 27 қоп ун топиб олинди. Дўкон мудири гўёки, уйида сақлаган савдодан тушган 16 минг сўм пулни ўз ихтиёри билан топширди.

Иттифоқо Обиджоннинг отаси уйида ҳам омбор борлигини аниқлашди. У ерда хоҳлаган нарсангиз топиларди. Хотинларнинг колготкалари ва ёритиш асбоблари, ароқ ва сигареталар, дезодорантлар ва сақичлар, микрокасеталар ва биллур, термослар ва женьшен шифобахш дориси шулар жумласидандир. Жами 220 минг сўмлик мол топиб олинди. Саккиз қаторли марварид ҳақида гапирмаса ҳам бўлади. Унинг нархини ҳали аниқлаш керак.

Оператив ходимлар шу ерда ишни мухтасар қилишса ҳам бўларди. Лекин... Д.лар оиласининг тадбиркорлигига қойил қолса арзийди. Обиджоннинг яна бир акаси Котибжон оддий колготкаларни қишлоқнинг сатанг қизлари ҳавас қиладиган даражадаги буюмга айлантирадиган устаси фаранг чиқиб қолди. У икки ҳафтадан сал ортиқроқ вақт ичида оддий андоза ва сариқ чақага ҳам арзимайдиган алюмин упаси ёрдамида 4 ярим минг жуфт «кумуш» колготкаларни сотишга тайёрлаб қўйган экан.

Ниҳоят, қидирув ишлари ўз чўққисига кўтарилди. Оператив ходимлар Тбилисига билет буюришлари биланоқ, кутилмаганда йўқолган Обиджон пайдо бўлди. Текширув кетаётган вақтда у Наманган даҳаларининг бирида ўз таниши Лилия К.нинг олдида мазза қилиб ҳордиқ чиқарарди. А. П. Чеховнинг ҳаммомда яланғоч ўтирган («Швеция гугурти» асари) қаҳрамонидан фарқли ўлароқ, бизнинг қаҳрамон кундалик харажат учун ўзи билан икки ярим минг сўм пул ва «Электроника» видеомагнитофонини олиб кетган эди. Ана шу нарсаларнинг ҳаммаси билан хайрлашишга тўғри келди.

Жуда катта миқдордаги молларни яшириб қўйганлик юзасидан фош этилган фактлар асосида (бу ўринда гап қарийб ярим миллион сўм ҳақида бормоқда) жиноий иш қўзғатилди.

Бу ҳақда Ўзбекистон ССЖ Давлат Хавфсизлиги Қўмитасининг жамоатчилик билан алоқа маркази хабар қилди. Ҳозир тергов бормоқда. Тақчил молларни яшириб қўйган кишилар суд олдида жавоб берганларидан сўнг, биз «Д» ҳарфи ортида кимлар яширинганини айтиб берамиз.

С. ФЕНЮТИН,
ЎзТАГ мухбири.

1991 ЙИЛ — НАВОИЙ ЙИЛИ

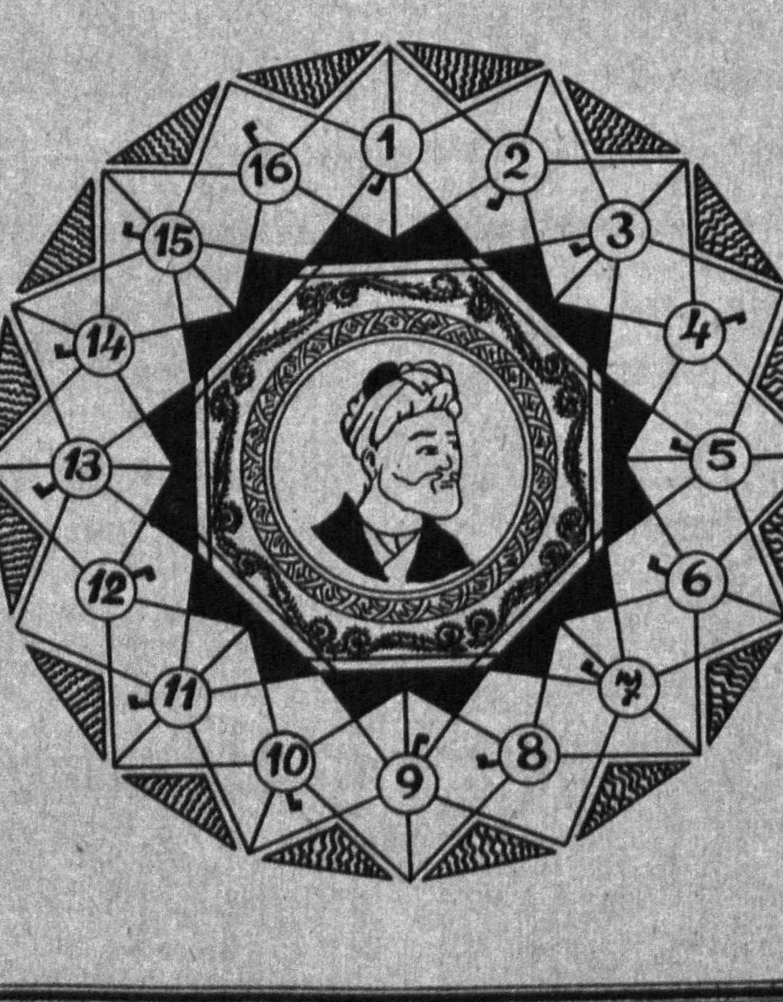

Кроссворд (кесишган сўзлар) мил йўналиши ёрдамида айланма ҳолатда бўш катакларга тўлдириш йўли билан ечилади.

1. Эрон давлатининг марказларидан бири. Навоий 1457—1469 йилларда яшаб ижод этган ва сўнгги бор бу ерга 1499 йилда ташриф буюрган.

2. Икки йилдан кўпроқ вақт мобайнида, яъни 1483—1485 йилларда 52 минг мисрани ташкил этган беш достондан иборат шоҳ асари.

3. Унинг кам ўрганилган насрий асарларидан бирининг номи.

4. 1947 йилда экранлаштирилган «Алишер Навоий» (режиссёри К. Ёрматов) тарихий кинофильмидаги қаҳрамон.

5. «Фарҳод ва Ширин» достонида Фарҳод билан юзма-юз учрашган ҳаким.

6. «Алишербек назири йўқ киши эрди, туркий тил била то шеър айтибдурлар, ҳеч ким онча кўп ва хўб айтқон эмас». Ушбу таъриф муаллифи.

7. Туркман халқ латифаларида ҳам шоиримиз номи машҳур. Ҳусайн Бойқаро — Султонсуюн, Алишер Навоий — ...!

8. «Сабъаи сайёр»даги етти ҳикоянинг биринчисидаги саҳийлик, вафодорликни улуғловчи образ.

9. Навоий ўз достонларидан бирини иккинчи бир ном билан «Меҳнатнома» (меҳнат ҳақидаги асар) деб атайди. Шу достондаги Ҳоқон ўғли.

10. Навоийнинг форс-тожик тилида ёзган асарларида қўллаган тахаллуси.

11. Ойбекнинг Навоий ижоди ва ҳаётига бағишланган романи ёки жумҳуриятимиздаги вилоят ва шаҳар.

12. (Жаир). Киши айбин юзига қилма изҳор,
Таҳаммул айла ўз айбингга зинҳор.

13. «Сабъаи сайёр» достонининг тўртинчи ҳикоясидаги ижобий қаҳрамон.

14. Навоийни сўз устаси, адабиётнинг буюк намояндаси ва ўзининг пири-устози, деб ҳисоблаган шоир.

Сўз ичра Навоийки жаҳонгир турур,
га маони йўлида пир турур.

15. Алишер Фаридиддин Атторнинг «Мантиқ — уттайр (Қуш нутқи) асари қаторида ўқиган Саъдийнинг китоби.

16. Мажнун — табиатан шоир, ақл ва идрокли инсонпарвар йигит. Унинг ҳақиқий исми.

Тузувчи Анвар МИРЗАЕВ.

Бош муҳаррир Жаббор РАЗЗОҚОВ.

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ: Муқаддас АБДУСАТТОРОВА, Аҳрор АҲМЕДОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Зиёвиддин ОРТИҚХЎЖАЕВ, [illegible] РАҲИМОВ, Зайниддин РИХСИЕВ (масъул котиб), Қурбон ЭШМАТОВ.

Таъсис этувчи: Ўзбекистон ЛКЁИ Марказий Қўмитаси
(УЧРЕДИТЕЛЬ ЦК ЛКСМ УЗБЕКИСТАНА)

Рўзнома 1925 йил 8 февралдан чиқа бошлаган.

БЎЛИМЛАР: ёшлар сиёсати — 32-57-93; ижодкор ёшлар — 32-55-96; табиат ва экология — 32-57-52; иқтисодиёт ва тижорат — 32-58-47; ахлоқ ва ахборот — 32-57-52; спорт ва ватанпарварлик — 32-55-81; халқ таълими — 32-58-48; хатлар ва оммавий ишлар — 32-56-57; қабулхона — 32-56-58.

Манзилгоҳимиз: 700083. Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй.
Индекс: 64607.
380.000 нусхада чоп этилади.

Қўлёзмалар ҳамда суратлар муаллифларга қайтарилмайди ва таҳлил этилмайди.

Рўзномамиз ҳафтанинг сешанба, чоршанба, жума, шанба кунлари чиқади.

Яна рўзномада кўришгунча!

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси.

Буюртма: 5214.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12